

มติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงใน
เด็กและเยาวชน กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉยงเหนือ

โดย

รศ.ดร.กฤตยา แสงเจริญ

ผศ.ปญุฑรี พ่วงสุวรรณ

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง

มติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

สนับสนุนโดย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ดำเนินงานโดย มหาวิทยาลัยมหิดล

2551

มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รศ.ดร.กฤตยา แสงเจริญ

ผศ.ปัทมาธิ์ พ่วงสุวรรณ

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. ความสำคัญของปัญหา

ความถี่และความรุนแรงของปรากฏการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนนับวันยิ่งมีเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ข่าวยาววันและสื่อมวลชนรายงานเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในโรงเรียน ชุมชน บนถนน ทั้งในรูปแบบการกระทำเดี่ยว และกลุ่ม เช่น การข่มขืนชิงทรัพย์ ฆาตกรรม ลักขโมย ปล้น ทะเลาะวิวาท ในระดับภาค อาจเห็นปัญหา เช่น เด็กและเยาวชนภาคเหนือตั้งแก๊งค์ชาบูไร เด็ก และเยาวชนภาคกลางยกพวกตีกันเป็นพันคน บางกลุ่มจุดเด็กสาวไปข่มขืน บางกลุ่มก็ตั้งเป็นแก๊งค์ มอเตอร์ไซด์ หรือเด็กและเยาวชนภาคใต้บางกลุ่มร่วมขบวนการก่อการร้าย เป็นต้น

เช่นเดียวกับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือข่าวยาววันเมื่อกลางเดือนพฤศจิกายน 2550 รายงานเหตุการณ์วัยรุ่นในอำเภอขุขันธ์บุรีจังหวัดร้อยเอ็ด “วัยรุ่น 2 คนดับคาทางหลวง ร้อยเอ็ด 21 ปี และ 14 ปี เสียชีวิตต่อหน้าเพื่อนวงเหล้ากลุ่มใหญ่ เหตุจากทะเลาะวิวาทขณะที่กลุ่มนั่งดื่มอยู่หน้าบ้าน ซึ่งเป็นถนนที่มีวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งขับมอเตอร์ไซด์ผ่านมาหลังจากการชมคอนเสิร์ตในตัวจังหวัด วัยรุ่น กลุ่มนี้ได้ขับผ่านหมู่บ้านไปสักครูได้กลับมาพร้อมอาวุธปืน สาดยิงแล้วขับหนีไป”

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้สร้างความตื่นตระหนกและส่งผลสะท้อนให้กับทุกภาคส่วนของสังคม สั่นคลอนความสงบสุข ความมั่นคงของสังคม ขณะเดียวกันก็สะท้อนความล้มเหลวของระบบการศึกษา และระบบครอบครัว ที่ว่าด้วยทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความมั่นคงของสังคมไทย จนอาจกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนยิ่งมากขึ้นเท่าใด ยิ่งสะท้อนความล้มเหลวของค่านิยม ระบบสังคม ชุมชน ความมั่นคง และอนาคตของชาติมากขึ้นเท่านั้น

ความรุนแรง เป็นปรากฏการณ์เชิงวัฒนธรรมของทุกสังคมที่ยอมรับและใช้ความรุนแรงในมิติต่าง ๆ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549) โดยนัยนี้พฤติกรรมความรุนแรงจึง มีอาจพิจารณาได้ว่าเป็นปัญหาที่ตัวเด็กหรือเยาวชนเฉพาะปัจเจก แต่เป็นเรื่องของบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็กและสร้าง (Social Constructed) ให้เด็กยอมรับกับอุดมการณ์การใช้ความรุนแรงในการแก้ไข

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่เรารู้จักกันในนาม “ภาคอีสาน” เป็นภาคที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดของประเทศและมีประชากรมากที่สุด พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 19 จังหวัด แบ่งเป็นอีสานตอนบน 10 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม มุกดาหาร เลย สกลนคร อุดรธานี หนองบัวลำภู และหนองคาย อีสานตอนล่างมี 9 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ นุรีรัมย์ สุรินทร์ ชัยภูมิและนครราชสีมา นอกจากความกว้างใหญ่ของพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังเป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานซึ่งเดิมเป็นอาณาจักรของขอมก่อนที่จะตกเป็นของไทย วัฒนธรรมของอีสานจึงมีเอกลักษณ์โดดเด่นด้านอาหาร เช่น ส้มตำ ลาบ เครื่องดื่มพื้นบ้าน เช่น เหล้าสาโท คนตรีที่ขึ้นชื่อคือหมอลำ การฟ้อนรำที่นิยมมากคือเซิ้ง ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวอีสานยึดมั่นตามประเพณีอันมีฮีต 12 คอง 14 ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง อากาศค่อนข้างร้อนมากแห้งแล้ง ฤดูหนาว จะมี อากาศหนาวเย็น ส่วนฤดูฝนมีปริมาณฝนมากและมีน้ำท่วมเนื่องจากลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายมีคุณภาพต่ำไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกแต่อาชีพของประชากรส่วนใหญ่จะเพาะปลูก ทำนาปลูกข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิภาคนี้มีพื้นที่ทำนามากกว่าภาคอื่นแต่ผลผลิตที่ได้ต่ำเพราะการทำนาส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน บางปีน้ำมากจนท่วม บางปีแห้งแล้ง การเลี้ยงสัตว์ที่มีมากคือ วัว ควาย แต่ยังไม่ค่อยแพร่หลาย การผลิตเกลือสินเธาว์ การอุตสาหกรรมสิ่งทอผ้าพื้นเมือง จากความแห้งแล้งกันดารทำให้รัฐบาลต้องทุ่มเทกำลังมาแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง อาทิ

1. โครงการอีสานเขียว หรือโครงการนำพระทัยจากในหลวงแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้
2. โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้แก้ปัญหาความสภาพแห้งแล้งบริเวณแหล่งเพาะปลูกและดินขาดความสมบูรณ์ในพื้นที่ 5 จังหวัดของภาคอีสาน
3. โครงการโขงชีมูลเป็นการผันน้ำจากแม่น้ำโขงสู่แม่น้ำชีและแม่น้ำมูลโดยใช้ระบบคลองส่งน้ำมาหล่อเลี้ยงทั้งภาคให้มิน้ำเพียงพอสำหรับการเกษตร

กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภูมิภาคโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ เป็นส่วนมาก จนถึงการไปเป็นแรงงานต่างประเทศ จึงพบว่าเกือบทุกครอบครัวจะเหลือเพียงเด็ก วัยรุ่นกับปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ประจำหาความสมบูรณ์ของครอบครัวและผู้ทำหน้าที่เป็นเบ้าหลอม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาในเชิงลึกเพื่อสะท้อนปรากฏการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยเชื่อว่าพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนถูกประกอบสร้างขึ้นจากบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมหรือหล่อหลอมเด็กขึ้นมา ดังนั้นโครงการศึกษาวิถีชีวิต พื้นที่และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างเด็กและสังคม ซึ่งได้แก่ครอบครัว ชุมชน เพื่อน โรงเรียน และสังคมโดยรวมในการประกอบสร้างความรุนแรงในมิติต่างๆ ในขณะเดียวกันงานวิจัยนี้ ยังมีลักษณะเด่นที่เน้นจุดยืนของการมองปัญหาความรุนแรงโดยยึดอัตวิสัย (Subjectivity) ของเยาวชนในฐานะที่เป็นปัจเจก เป็นศูนย์กลางในการสะท้อนประสบการณ์และวิธีการจัดการกับปัญหา โดยเชื่อว่าเยาวชนมิได้มีฐานะเป็นผู้ถูกกระทำ หรือ ผู้พึ่งพิง (Dependence) ต่อระบบแต่เพียงด้านเดียว แต่เยาวชนยังมีฐานะผู้กระทำ (Agency) และต่อกรกับภาวะวิสัยต่างๆ ที่มากระทบตัวเขา ทั้งในรูปแบบการขูดรีด ข่มขู่ตามหรือสร้างตัวตนอัตตลักษณ์ หรือความหมายใหม่ต่ออำนาจต่าง ๆ ที่มากระทบและก่อรูปเป็นความรุนแรง หรือหลีกเลี่ยงความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

2. วัตถุประสงค์การดำเนินงานโครงการ

1. เพื่อการศึกษา ปัญหา สาเหตุของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่นำไปสู่การตัดสินใจใช้

ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

3. เพื่อศึกษาความหมายและรูปแบบของพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน
4. เพื่อศึกษาแนวทางกลไก และยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

3. วิธีการศึกษาและตัวอย่างที่ศึกษา

การวิจัยนี้ ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก เพื่ออธิบายความหมายของความรุนแรงจากมุมมองของเยาวชนเอง รวมทั้งสาเหตุที่มาและบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ทั้งนี้เน้นการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลักและงานวิจัยเชิงปริมาณจะนำประกอบเพื่อแสดงขนาด และปัจจัยที่กำหนด อนึ่ง การศึกษาเชิงคุณภาพนี้ ใช้กรอบแนวคิดที่

กำหนดไว้เพียงเพื่อเป็นแนวความคิดกว้างๆที่ทำหน้าที่นำทางให้นักวิจัยแสวงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมเยาวชนเท่านั้น ไม่ได้มุ่งที่จะพิสูจน์แนวคิดทฤษฎี โดยเชื่อว่าปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งในที่นี้คือพฤติกรรมความรุนแรง นั้น เกิดเพราะตัวมนุษย์ (สมาชิกของสังคม) มีการให้ความรู้ให้ ความหมาย และแสดงพฤติกรรม ตามที่ถือว่าเหมาะสมกับบริบท (Context) ที่ตนอาศัยอยู่ ณ เวลานั้น ต่อเนื่องกันเป็นเวลานานพอสมควร นานพอที่จะเข้าใจบริบทของพฤติกรรมทางสังคมต่างๆ การ ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นระยะเวลา 3 เดือน เพื่อทำความเข้าใจ และวิเคราะห์ บริบท และวิถีชีวิตของเด็กที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง (Contextual analysis) โดยเน้นให้ความสำคัญ กับบริบทของวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

พื้นที่ตัวอย่าง เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน 6 แห่งใน 2 อำเภอ จาก 2 จังหวัด ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการคัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจง เพื่อตอบคำถามถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนที่แตกต่างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยใช้ ฐานข้อมูลการสำรวจ ของศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ (2549) ที่แบ่งระดับการเตือนภัยทางสังคมเฉพาะด้านพฤติกรรมเสี่ยงในแต่ ละจังหวัด การศึกษานี้ จะใช้การเลือกพื้นที่โดยการแบ่งเป็นขั้นตอนหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

1. กำหนดศึกษาวิจัยโดยเลือกที่ระดับความรุนแรงในระดับเตือนภัยสูงสุด และระดับ ปกติ ในจังหวัดที่มีความรุนแรงในระดับเตือนภัยสูงสุด เลือก 1 อำเภอ/เขต ที่มีระดับการเฝ้าระวัง การเตือนภัยสูงสุด สำหรับจังหวัดในพื้นที่ปกติ เลือกอำเภอที่มีค่าระดับปกติต่ำสุดแบบเจาะจงใน อำเภอที่มีระดับความรุนแรงเตือนภัย และระดับปกติดังกล่าว เลือกอำเภอละ 3 หมู่บ้านแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันที่อาจส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรม ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การเลือกหมู่บ้านในแต่ละอำเภอพิจารณา จากหมู่บ้านที่มีปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่นโดยพิจารณาเลือกตัวแทนในกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ กลาง และเล็กและกระจายห่างจากตัวอำเภอในทิศทางที่ต่างกันเพื่อให้ได้ตัวอย่างตามที่ที่หลากหลาย ในการจัดตั้งหมู่บ้านโดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำอำเภอและตำบลในพื้นที่ร่วม ให้ข้อมูลในการตัดสินใจด้วยความเห็นชอบของนักวิชาการและกลุ่มนักวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย/ กลุ่มตัวอย่าง ในชุมชนที่เลือกได้ติดตามเก็บข้อมูลกับครอบครัวที่มีเด็ก และเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10-25 ปีในชุมชน ชุมชนละ 40 ครอบครัว โดยการสุ่มอย่างเป็นระบบ และใช้แบบสำรวจประสบการณ์ความรุนแรง ในช่วงระยะเวลา 3 เดือนของการเก็บข้อมูลสนามกับ เด็กอายุระหว่าง 10-25 คนในครัวเรือนนั้น ทุกคน นอกจากนั้นได้ทำการเลือกเด็กและเยาวชนจำนวน หมู่บ้านละ 20 คนในการเก็บข้อมูลเชิงลึก และการสนทนากลุ่มด้วย

กลุ่มตัวอย่างอีกประเภทคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะให้ข้อมูลสังคมวัฒนธรรมใน ชุมชน ครอบครัว และโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ผู้นำชุมชน ครู เครือข่ายเพื่อน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน เป็นต้น

4. เครื่องมือในการศึกษาวิจัย

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยกำหนดให้หมื่นนักวิจัยสนาม เข้าไปอาศัยอยู่ในแต่ละหมู่บ้านที่จะทำการศึกษานาน 90 วัน เพื่อเฝ้าสังเกต และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) อย่างไม่เป็นทางการกับเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 10- 24 ปี เพื่อทราบวิธีคิด ประสบการณ์ เกี่ยวกับความรุนแรง รวมทั้งบริบทที่แวดล้อมด้วย กับพ่อแม่ ผู้นำชุมชน ครู พระ และเครือข่ายเพื่อนของเด็กและเยาวชน ในฐานะบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อทราบลักษณะโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ความเข้มแข็งและการเกาะเกี่ยวกันของชุมชน

3. การจัดสนทนากลุ่ม (Group Discussion) วิชารุ่นชายและหญิงและกลุ่มผู้ปกครองอย่างละ 1 กลุ่มต่อหมู่บ้าน เพื่อทราบวิธีคิด และการให้ความหมาย เกี่ยวกับความรุนแรง

4. การสำรวจ (Survey) ประสิทธิภาพความรุนแรง และรูปแบบการจัดการปัญหา รวมทั้งปัจจัยที่สำคัญ ได้ทำการสำรวจจะทำภายหลังเมื่อเข้าไปเก็บข้อมูลระยะหนึ่ง เพื่อนำมาพัฒนาเครื่องมือ ตัวแปร เพื่อทำให้การวัดสอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลจากการบันทึกสนาม การสัมภาษณ์แบบลึก โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Method) คือการอ่านข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายอย่างละเอียด เพื่อเห็นประเด็นสำคัญ รวมทั้งถอดและรวบรวม ถ้อยคำและประโยคสำคัญที่งานวิจัยนี้ต้องการศึกษา นำข้อมูลมาแยกแยะ ให้รหัส และเรียงลำดับเนื้อหาตามคำถามการวิจัย

5. ผลการศึกษา

5.1 บริบทของชุมชน

บริบทและวิถีชุมชนของอีสานในการศึกษาครั้งนี้เริ่มต้นจากการเลือก 3 ชุมชนในอำเภอศีลขันธ์จังหวัดขอนแก่นเป็นชุมชนเดือนกัญและเฝ้าระวังทางสังคมและการเลือก 3 ชุมชนในอำเภอนินสงจังหวัดชัยภูมิเป็นชุมชนปกติ ซึ่งแต่ละชุมชนมีวิถีชีวิตแตกต่างกันบ้างตามสภาพของพื้นที่

ประกอบกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เป็นแรงขับให้วิถีชุมชนและครอบครัวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ลักษณะชุมชนที่ศึกษาพบว่า มีหนึ่งชุมชนที่อยู่ติดถนนใหญ่ (ถนนมิตรภาพ) มีลักษณะความเจริญแบบชุมชนเมือง อาชีพประชาชนที่อยู่มีทั้งข้าราชการ ปลุกผัก ทำนา เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย รับจ้างทั่วไป ภายในชุมชนมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีกว่าชุมชนอื่น มีร้านเกมส์ ร้านคาราโอเกะ

ธุรกิจในหมู่บ้าน ประกอบด้วยปั้มน้ำมันเล็ก ร้านเกมส์ ร้านซ่อมรถ ร้านอาหาร โรงสีข้าว ร้านขายของชำ ร้านเสริมสวย ลานมัน 1 แห่ง ร้านค้าของชำร้านอาหารจะมีการขายเหล้าหรือร่วมด้วยและซื้อขายสะดวก ฐานะ เศรษฐกิจของชุมชนค่อนข้างดี

ส่วนอีก 5 ชุมชนที่ศึกษานั้นเป็นชุมชนขนาดกลางและค่อนข้างเล็ก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำประจำชุมชนเพื่อใช้ในการเกษตรมีอาชีพหลักคือทำนา ทำไร่-ปลูกอ้อย-ปลูกมันสำปะหลัง เลี้ยงวัว ค้าขาย-ขายของตามตลาดนัดแต่อย่างไรก็ตามลักษณะภูมิอากาศค่อนข้างร้อนมาก แห้งแล้ง ฤดูหนาว จะมีอากาศหนาวเย็น ส่วนฤดูฝนมีปริมาณฝนมากและมีน้ำท่วมเนื่องจากลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายมีคุณภาพต่ำไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกนักจึงมีอาชีพรองคือ การเลี้ยงไหม ทอผ้า มีอุตสาหกรรมสิ่งทอผ้าพื้นเมือง การเลี้ยงสัตว์ที่มีมากคือโคแต่ยังทำกันไม่แพร่หลาย การผลิตเกลือสินเธาว์ การปลูกผักขาย การรับจ้างทั่วไปทั้งในชุมชนและ นอกชุมชน

อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่ศึกษาได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานในการตั้งหมู่บ้านมานานกว่า 100 ปีขึ้นไป วัฒนธรรมของอีสานที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นด้านอาหาร คนตรีที่ขึ้นชื่อคือหมอลำ การฟ้อนรำที่นิยมมากคือเซิ้งเป็นเช่นชาวอีสานทั่วไป ด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชนยังยึดมั่นตามประเพณีอันมีฮีต 12 คอง 14 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแม้ว่ามีแนวทางบางอย่างเปลี่ยนไปแต่คนส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชนบท ความเป็นอยู่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งปันกันดูแลกันให้เห็นเป็นส่วนใหญ่หรือแม่แต่งานบุญ ประเพณีต่าง ๆ ในทุกพื้นที่ก็ยังนิยมจัดกันเหมือนเคย โดยเฉพาะเมื่อมีเทศกาลต่าง ๆ วิทยุแรงงานจะกลับเข้าชุมชนพร้อมเงินรายได้ซึ่งมักมาทำบุญ จัดมหรสพ หมอลำ และมีการเลี้ยงฉลองในครอบครัว มีอาหารพิเศษที่มักมาพร้อมเครื่องดื่ม สุรา ใช้จ่ายหมดก็ออกไปรับจ้างใหม่ในหลายครอบครัวไม่มีเงินเก็บ ถึงแม้จะเริ่มมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เป็นแรงขับให้วิถีชุมชนและครอบครัวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จากการวิเคราะห์ปรากฏการณ์และประวัติของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปทั้ง 6 ชุมชนใน 2 จังหวัด

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบชุมชนที่ศึกษาจาก 2 จังหวัด

ชุมชนจังหวัดขอนแก่น	ชุมชนจังหวัดชัยภูมิ
1. บ้านศิลา เป็นชุมชนขนาดใหญ่อยู่ติดถนน มีสภาพการคมนาคมสะดวกมีสาธารณูปโภคครบลักษณะพื้นที่ทำให้มีความเจริญด้านธุรกิจชุมชนมาก ลักษณะความเป็นอยู่คล้ายชุมชนเมือง 2. บ้านแดงเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากการโยกย้ายที่ทำกินใหม่ อยู่ใกล้ที่ตั้งอำเภอ การคมนาคมติดต่อสะดวกมีธุรกิจชุมชนหลายอย่างมีร้านค้าร้านเกมส์ ลักษณะความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ลักษณะความเป็นอยู่กึ่งเมืองกึ่งชนบทเพราะอยู่ใกล้ศิลามีชาวบ้านไปรับจ้างทำงาน หรือเด็กไปเรียนนอกพื้นที่มาก ส่วนใหญ่ทำนา สวนผัก เลี้ยงสัตว์ 3. ปลาหมอบเป็นชุมชนดั้งเดิมอยู่ห่างจากอำเภอแต่การคมนาคมสะดวก เป็นชุมชนขนาดเล็กแต่ปัจจุบันแออัดขึ้น ธุรกิจการค้ามีไม่มากไม่มีร้านเกมส์ ลักษณะความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ชาวบ้านไปรับจ้างทำงานนอกฤดูทำนา เด็กไปเรียนนอกพื้นที่มากมีแต่ผู้เฒ่าอยู่ดูแลหลาน	1. บ้านฉิม เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีร่องรอยความเจริญในอดีต มีหนองน้ำใหญ่อยู่ใกล้อำเภอ การคมนาคมติดต่อสะดวกมีสาธารณูปโภคครบ มีธุรกิจชุมชนหลายชนิด ลักษณะความเป็นอยู่คล้ายชุมชนเมือง 2. บ้านไข่น้ำเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากการโยกย้ายถิ่น อยู่ใกล้ตำบลกะหาดและถนนใหญ่ การคมนาคมติดต่อสะดวก มีธุรกิจชุมชนขนาดเล็ก ไม่มีร้านเกมส์เนื่องจากอยู่ใกล้เมืองเด็กลงรถเข้าในตัวเมืองชัยภูมิสะดวก ลักษณะความเป็นอยู่ค่อนข้างเป็นชนบทแต่เริ่มมีชาวบ้านไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น 3. บ้านงามเป็นชุมชนขนาดเล็กเกิดจากการย้ายถิ่นมารวมตัวกันใหม่อยู่ห่างจากอำเภอแต่การคมนาคมสะดวกธุรกิจการค้ามีไม่มากไม่มีร้านเกมส์ ลักษณะความเป็นอยู่แบบชนบท ทำนา ทำไร่เลี้ยงวัว ทอผ้า อยู่แบบเครือญาติ ชาวบ้านนิยมไปทำงานนอกพื้นที่ หรือทำงานไปต่างประเทศมีผู้เฒ่าอยู่ดูแลหลาน

จากปรากฏการณ์ของแหล่งที่มาแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านสะท้อนให้เห็นการต่อสู้ดิ้นรนกับภัยธรรมชาติคือความแห้งแล้งของผืนดิน การเสาะแสวงหาที่อยู่ที่ทำกิน และการรวมตัวกันเพื่อสร้างชุมชนใหม่ทำให้เห็นว่าคนในชุมชนต้องอดทน ขยันแต่สภาพแวดล้อมไม่อำนวยแต่ในระยะ

หลังนโยบายของประเทศเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้นมีโครงการพลิกฟื้นผืนดินอีสานที่เรียกว่าโครงการอีสานเขียวขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคต่อมาแต่อย่างไรก็ตามอาชีพด้านเกษตรกรรมก็ยังต้องอาศัยธรรมชาติร่วมด้วย นอกจากนั้นการขยายตัวของแหล่งอุตสาหกรรมมีโรงงานไปตั้งในจังหวัดต่างๆเพิ่มขึ้นทำให้ประชากรในชุมชนละทิ้งงานด้านเกษตรกรรม การเพาะปลูกหันมาสนใจรับจ้างในโรงงานขนาดต่างๆเพิ่มขึ้นเพราะรายได้แน่นอนกว่าภาคเกษตรกรรม

จากข้อมูลของ 6 หมู่บ้านใน 2 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงให้เห็นถึงภาพอีสานวันนี้ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานทำให้ประชาชนไม่ต้องเผชิญกับความลำบากในการดำรงชีวิตมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น แต่วิถีชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

5.2 ครอบครัวเบ้าหลอมของเด็กอีสาน

ครอบครัวอีสานมีลักษณะโครงสร้างเชิงอำนาจโดยพบว่าในชนบทให้ความสำคัญเคารพนับถือผู้อาวุโสซึ่งส่วนใหญ่เป็นปู่ย่า ตายาย ส่วนพ่อแม่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ทำมาหาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นเบ้าหลอมของเด็กอีสานน่าจะเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์แบบหากไม่มีปัจจัยด้านความแห้งแล้งของพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้องผลักดันให้เกิดการดิ้นรนของแต่ละครอบครัวในการทำมาหากินต่างถิ่นมากขึ้น ประกอบกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ล้วนเป็นแรงขับให้ให้สภาพครอบครัวและสังคมเปลี่ยนแปลงไป

เด็กเป็นประติมากรรมที่ล้ำค่าหากได้รับการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่หล่อหลอมด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัวซึ่งเป็นเบ้าหลอมที่สำคัญส่งผลให้เด็กมีเจตคติที่ดี เติบโตด้วยอารมณ์ที่มั่นคงมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจผู้อื่นไม่มีความก้าวร้าวรุนแรงคิดเป็นพื้นฐาน หากเบ้าหลอมนั้นบิดเบี้ยวก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมและสัมพันธภาพเชิงลบอาทิการต่อต้านสังคม ชอบใช้ความรุนแรง เพราะอยู่กับความรุนแรงมาตลอด จากการศึกษาเบ้าหลอมของเด็กอีสานใน 6 ชุมชนพบว่า

1. ลักษณะของครอบครัวขยายแต่ขาดการปั้นแต่งที่สมบูรณ์

เด็กส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับพ่อกับแม่ มีปู่ย่า ตายาย ลุงป้าอยู่ด้วยแต่อย่างไรก็ตามพ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไปทำนา ไปรับจ้าง ทำให้มีเวลาพบพูดคุยกับลูกมีน้อย การพูดคุยกันในครอบครัว ก็จะเจตตอนช่วงเช้าก่อนที่เด็กจะไปโรงเรียน และช่วงเย็นหลังจากที่เด็กเลิกเรียนแล้วชีวิตของเด็กส่วนมากจะพบกับปู่ย่าหรือตายายมากกว่าพ่อแม่ ซึ่งปู่ย่าตายายก็จะไม่ค่อยว่ากล่าวตักเตือนหรือเตือนก็ไม่ฟัง ซึ่งช่วงที่จะพูดคุยกันก็จะเป็นช่วงเวลาที่รับประทานอาหาร เรื่องที่พูดคุยกันก็จะเป็นเรื่องทั่วไปโดยการพูดคุยกัน พ่อแม่จะเป็นจะเป็นคนถาม และพูดคุยกับเด็กเป็น

ส่วนใหญ่ เช่น เรื่องการเรียน จะไปเล่นไหน ไปกับใคร เด็กจะไม่ค่อยปรึกษาหารือกับพ่อแม่ เนื่องจากไม่กล้าที่จะพูดคุย ส่วนใหญ่จะมีความใกล้ชิดกับ แม่มากกว่าพ่อ เพราะ พ่อต้องออกไปทำงานมากกว่าแม่ บางคนบอก “พ่อน่ากลัว” การพูดคุยกันในครอบครัว จากการสอบถามเวลาที่จะพบพูดคุยมักเป็นเวลารับประทานอาหารเย็นแต่ส่วนใหญ่จะปรึกษาเพื่อน โดยให้เหตุผลว่า “ปรึกษาเพื่อนแล้วเพื่อนจะไม่ตำราเหมือนกับพ่อแม่และเพื่อนก็เข้าใจเรามากกว่าพ่อแม่เพราะเพื่อนอยู่ในวัยเดียวกันกับเรา”

2. ครอบครัวที่ขาดพ่อหรือไร้แม่

จากการศึกษาในชุมชนทั้ง 6 แห่งพบว่า หลายครอบครัวมีปัญหาโดยที่พ่อแม่หย่าร้างกัน และเด็กต้องอาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ซึ่งแต่งงานมีครอบครัวใหม่ หรือ อาศัยอยู่กับตายายเพราะพ่อกับแม่แยกทางกันซึ่งพบได้ในกรณีศึกษาหลายรายและพบว่าเด็กมีปัญหา คิดเพื่อนเกรงเด็กบอกว่า “แม่ไม่เข้าใจ คุณกันได้ไม่นานทะเลาะกันทุกครั้ง” บางครอบครัวหลังแยกกันอยู่ส่งลูกให้ยายเลี้ยงพอโตขึ้นแม่รับมาอยู่ด้วยแต่เข้ากันไม่ได้เพราะไม่ได้เลี้ยงตั้งแต่แรกเด็กจึงไม่เชื่อฟัง บางครอบครัวแยกทางกันแม่แต่งงานใหม่ เด็กอยู่กับพ่อ พ่อทำนา กลับมาก็จะเล่นเปตองไม่ค่อยมีเวลาพบน้ากัน บางครอบครัวที่อยู่กับพ่อจะบอกว่า “พ่อชอบกินเหล้ามาอาละวาด ทะเลาะกับพ่อบ่อย” บางครอบครัวหลังแยกทางกันแม่แต่งงานใหม่เด็กอยู่กับแม่ พ่อเลี้ยงไปทำงานต่างประเทศร่ำรวยแต่เนื่องจากใช้เงินสุรุ่ยสุร่ายเล่นการพนันเงินที่มีอยู่ก็หมดไปกลายเป็นหนี้เป็นสิน ในบางรายที่แม่แต่งงานใหม่เด็กอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยงซึ่งพบว่าเด็กมีปัญหาทั้งกับพ่อเลี้ยงและแม่ไม่สนใจเด็กมักชอบพูด “มันชอบก่อปัญหา” จึงทำให้เด็กมักไปขออาศัยอยู่กับเพื่อนบ้าน บางครอบครัวที่พ่อแม่เลิกกันเด็กต้องอาศัยอยู่กับตา/ยายหรืออา ซึ่งครอบครัวเหล่านี้มีความผูกพันกับตายายมากกว่าพ่อกับแม่ อย่างไรก็ตามการพูดคุยกันในครอบครัว ก็จะเจตตอนช่วงเช้าก่อนที่จะไปโรงเรียน และช่วงเย็นหลังจากที่เด็กเลิกเรียนแล้ว เรื่องที่พูดคุยกันก็จะเป็นเรื่องทั่วไป หรือถ้ามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือที่โรงเรียนก็จะเอามาเล่าให้คนในครอบครัวฟัง เด็กส่วนใหญ่จะไม่เล่าไม่ปรึกษาปัญหากับครอบครัวจะไปปรึกษากับเพื่อนมากกว่าและตายายก็มักจะไม่ค่อยถาม

3. ครอบครัวที่ต้องดิ้นรน “มีแต่ก็ไม่มี”

จากการเข้าไปศึกษาในพื้นที่ชุมชนทั้ง 6 แห่งพบว่าหลายครอบครัวพ่อแม่ไปทำงานที่ต่างจังหวัด เด็กจะอยู่กับ ตา ยาย ซึ่งตากับยายเองก็ต้องทำนาเช่นกันการจะเอาใจใส่ดูแลยิ่งน้อยกว่าพ่อแม่ไม่สามารถตามลูกหลาน เหมือนพ่อ แม่ ไม่มีเวลาติดตามดูแลพฤติกรรมเด็กส่วนมากเขาจะบอกว่า “ไม่ได้พูดคุยอะไรกับลูกหลานมากนัก เพราะไม่ค่อยมีเวลาอยู่ด้วยกันเท่าไร” เนื่องจากต้องทำงานไปไร่ ไปนา ลูกหลานตื่นมาก็ไปโรงเรียน จะเจอกันก็ตอนค่ำ ๆ กลับจากทำงานก็เตรียมหุงหาอาหารกินเสร็จก็จะดูทีวีแล้วก็เข้านอน เพราะเหนื่อยจากการทำงาน ตื่นมาต้องหุงหาอาหารไว้ให้ลูกหลาน

ก่อนจะไปไร่ ไปนา” สำหรับเด็กเอง เขาก็จะคุยกับพ่อแม่ทางโทรศัพท์ ซึ่งไม่ได้คุยกันทุกวัน และบางคนถ้าไม่มีเหตุจำเป็นหรือไม่มีเรื่องอะไรก็จะไม่โทรหาพ่อแม่ สำหรับพ่อแม่ที่ไม่ได้อยู่ดูแลลูกของตนก็จะโทรศัพท์มาถามไถ่กับญาติที่ดูแลลูกและจะโทรศัพท์หาลูกของตนเองด้วย (จากการถามญาติที่ดูแลเด็ก) โดยเฉลี่ยแล้วเขาจะโทรศัพท์มาสัปดาห์ละ 2-3 ครั้งเป็นปกติ ซึ่งบางครั้งได้คุยกับตัวเด็กด้วย บางครั้งก็ได้คุยเฉพาะกับญาติเท่านั้น นาน ๆ จะกลับมาเยี่ยมลูก ส่วนมากจะเป็นช่วงเทศกาลต่าง ๆ และช่วงปิดเทอมบางคนจะมารับลูกไปอยู่ด้วย พอถึงช่วงใกล้เปิดเทอมก็พามาส่ง

กึ่งเป็นตัวอย่างของวัยรุ่นที่อยู่กับปู่ย่า ซึ่งมักมีปากเสียงกันบ่อย “ไม่อยากจะทะเลาะกับย่าหรือเพราะย่าแก่แล้วบางทีก็ยอม ๆ ไป” สำหรับชีวิตไขก็เช่นกันต้องอยู่กับตายายและน้องชาย เพราะพ่อแม่ไปทำงานที่ภูเก็ต “ผมว่าอิสระอยากทำอะไรก็ทำ กินเหล้า เล่นไฟไม่ต้องแคร์ใคร”

บางครอบครัวพ่อแม่ไปทำงานทิ้งให้เด็กอยู่บ้านคนเดียว พ่อแม่จะกลับมาตอนเย็นวันศุกร์เด็กจะใช้ชีวิตอิสระเรียนบ้างโอดบ้าง กินเหล้า สูบบุหรี่ สำหรับครอบครัวที่ขาดพ่อแม่ถาวรจะพบอยู่บ้างโดยพ่อแม่ตายต้องอาศัยอยู่กับตายายหรือบางรายอยู่ตามลำพังแต่มีญาติอยู่ในละแวกบ้านใกล้กัน

ทั้งหมดข้างต้นคือสภาพครอบครัวทั้ง 6 ชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตเรียบง่ายอยู่ตามธรรมชาติมาเป็นภาพของชุมชนที่มีหลายครอบครัวเริ่มต้องดิ้นรนออกไปทำงานนอกพื้นที่ จากการทำนา ทำไร่ทำสวนต้องไปรับจ้างในเขตอุตสาหกรรมมากขึ้น เบ้าหลอมของเด็กๆวัยรุ่นจึงไม่ใช่จากพ่อแม่โดยตรงแต่เริ่มจาก ปู่ย่าตายาย ครอบครัวหาเงินนอกบ้านโดยพ่อแม่ส่งเงินให้ผู้สูงอายุเลี้ยงลูกวัยรุ่น พ่อแม่ไม่ได้มีบทบาทโดยตรงต่อการอบรม ขณะเดียวกันช่องว่างระหว่างวัยของลูกหลานกับปู่ย่า ตา ยาย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันลดน้อยลง โครงสร้างครอบครัวลักษณะนี้จึงไม่มั่นคงต่อไป ผลผลิตจึงส่งผลเมื่อลูกเข้าสู่วัยรุ่นชัดเจนขึ้น ดังแนวคิดทฤษฎีการควบคุมทางวัฒนธรรมที่ว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้น เป็นผลมาจากตัวเชื่อมระหว่างวัยรุ่นและสังคมอ่อนตัวลงไป หรือแตกหักไป เยาวชนหากมีความผูกพันต่อสังคมหรือผูกพันต่อสถาบันของสังคมมากเพียงใดก็จะสามารถระงับยับยั้งการกระทำผิดได้มากหรือไม่กระทำผิดเท่านั้น ทั้งนี้เชื่อว่า พฤติกรรมการกระทำผิดนั้น เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว (Family Interaction) คือถ้าเด็กและเยาวชนขาดการสนับสนุนจากครอบครัวเด็กมีแนวโน้มไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย (Law Stake in Conformity) จะนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายและการคบหาสมาคมกับผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ทั้งนี้ค่านิยม ความเชื่อและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม รวมทั้ง ตัวตนและอัตลักษณ์ ของบุคคล และความเชื่อในความสามารถส่วนบุคคลในการดำรงชีวิต ปรับตัว หรือมีความพึงพอใจในตนเอง จะมีส่งผลต่อการเกิดหรือเป็นปัจจัยป้องกันความรุนแรงของเยาวชนได้ (Soriano, F. I et al, 2004) ทั้งนี้ ครอบครัวขาดความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นอย่างแท้จริงทัศนคติการเลี้ยงดูของพ่อแม่และ

ผู้ใหญ่อื่นในครอบครัวมีความแตกต่างกัน มีการเลี้ยงดูแบบไม่สม่ำเสมอและไม่คงเส้นงำ มีการปล่อยปละละเลย การตามใจมาก การลงโทษอย่างรุนแรง และขาดการสอนระเบียบวินัยอย่างจริงจัง (ณัฐวดี ณ มโนรม 2534) นอกจากนี้วัยรุ่นที่มีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดามาก เช่น อาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือมีการปรึกษาปัญหากับบิดามารดา จะกระทำความผิดน้อย (โอฬาร เอี่ยมประภาส, 2541)

5.3 โลก ชีวิตของวัยรุ่นในชุมชน

ตัวตน อัตลักษณ์ของวัยรุ่น

เด็กเป็นประติมากรรมที่ล้ำค่าหากได้รับการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่หล่อหลอมด้วยความรัก ความเข้าใจของครอบครัวซึ่งเป็นเบ้าหลอมที่สำคัญส่งผลให้เด็กมีเจตคติที่ดี เติบโตด้วยอารมณ์ที่มั่นคง มองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจผู้อื่นไม่มีความก้าวร้าวรุนแรงคิดเป็นพื้นฐาน หากเบ้าหลอมนั้นบิดเบียวก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมและสัมพันธภาพเชิงลบอาทิการต่อต้านสังคม ชอบใช้ความรุนแรง เพราะอยู่กับความรุนแรงมาตลอด จากการศึกษาเบ้าหลอมของเด็กอีสานใน 6 ชุมชนพบว่า

การมองตัวตนของตนเอง เลี่ยงสะท้อนจากเด็กและเยาวชนเองต่อมุมมองของตัวเองมีดังนี้

ด้านพัฒนาการ เริ่มรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ คิดว่าตัวเองใหญ่ ชอบทำตัวเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่ต้องการเพื่อน ชอบเที่ยวชอบกินเหล้า รวมกลุ่มกันเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ จะเชื่อเพื่อนมากกว่า วัยที่กำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว เป็นวัยที่กำลังคิดในสิ่งที่แปลก ๆ อยากรู้ อยากลองทั้งที่เป็นเรื่องที่ไม่ดี เป็นวัยที่ต้องการความเข้าใจ หรือคนที่เข้าใจในยามที่เขาทุกข์ ความสุข เป็นวัยที่ต้องการความเอาใจใส่มากกว่าผู้ใหญ่ เด็กที่กำลังเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวชอบทำอะไรแปลก ๆ และอยากให้เป็นคนอื่นสนใจ

ด้านพฤติกรรม อยากรู้ อยากลอง เป็นวัยที่คึกคะนองไม่มีเหตุผล ต้องแต่งตัวเท่ ๆ กวน ๆ ชอบแต่งตัวเปรี้ยว แต่งตัวตามสมัยไปไหนไปกันเป็นกลุ่ม ชอบทำตัวเด่น ชอบใช้ความรุนแรงไม่กลัวที่จะแสดงออกต้องมีพิกมีพวก ชอบที่จะเล่นกีฬาออกกำลังกาย ชอบคิด ชอบทำในสิ่งที่แปลก ๆ ทั้งที่เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นวัยที่มีความคึกคะนอง แต่งตัวให้กวน ๆ เท่ ๆ เป็นวัยที่อยากทำอะไรก็ทำตามความคิด คิดอะไรก็ต้องทำ ชอบแกล้ง วัยที่คึกคะนองลงทุกอย่างที่เพื่อนพาลอง ทำอะไรไม่สนใจใคร เป็นคนที่เที่ยวไม่ชอบทำงาน ชอบทำอะไรที่เสี่ยง ทำอะไรไม่คิด มุทะลุ คุ้ยค้น จี๊ววยวายไม่พอใจอะไรก็ใช้กำลังตัดสิน ความกล้า กล้าที่จะลองทำ เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่

ด้านอารมณ์ เป็นวัยที่มีอารมณ์ร้อน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายชอบโววายต้องการความเข้าใจมากกว่าวัยอื่น ๆ เป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรงและก็เปลี่ยนแปลงง่ายเป็นวัยที่เอาแต่อารมณ์ตัวเอง

เป็นใหญ่ ชอบใช้คำพูดแรง ๆ อารมณ์ การกระทำก็แรง อวดว่าตัวเองเก่ง เก่งกว่าใคร แล้วก็เที่ยวจับกลุ่ม เพราะความคึกคะนอง เป็นวัยที่นุกแล้ว เพราะโกรธง่ายคิดจะทำอะไรก็จะทำได้ ตามสมัยอย่างรวดเร็ว เชื่อในความคิดของตัวเองมากกว่าพ่อแม่ แสดงกิริยาโอ้อวดว่าตัวเองนั้นเก่งกว่าคนอื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง คิดอะไรออกมาก็ต้องในสิ่งนั้นให้ได้ ต้องการความเข้าใจมากกว่าทุกวัย ต้องการความเอาใจใส่เพราะเป็นวัยที่มีความรุนแรง ใจร้อน ภูมามไม่ฟังใคร

ด้านสังคม อยากทำอะไรก็ทำคิดจะทำแล้วต้องได้ทำ ชอบอิสระไม่ชอบการมีกฎเกณฑ์ ไม่ชอบการถูกควบคุม ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ วัยรุ่นชายเริ่มไม่สนใจใครจะสนใจก็แต่เรื่องผู้หญิง เชื่อเพื่อนมากกว่า ไปไหนก็ไปกับเพื่อนไม่ชอบไปไหนคนเดียวชอบเที่ยวไม่อยู่บ้านต้องมีเพื่อนมาก ๆ ต้องแต่งตัวเปรี้ยว ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นผู้ชายหรือผู้หญิง ขับรถอวดใคร ๆ เฮฮา กับเพื่อนๆ จับกลุ่มคุยคุ้ยกันเรื่องผู้หญิง ไปเที่ยว ชอบเที่ยว ชอบฟังเพลงที่ใหม่ ๆ ตามสมัย ชอบแต่งตัว ทำทรงผมเท่ ๆ ตามดารา ทำอะไรต่างจากวัยอื่น เข้าบ้านคืออยู่บ้านไม่คิด เป็นอะไรที่คึกคะนอง ลองได้ทุกอย่างเพื่อให้รุ่นพี่ รุ่นน้อง นับถือ ว่าเราไม่ใช่ลูกกระจอก

5.4 วัยรุ่นในมุมมองคนในชุมชน ถูกรับรู้ว่าเป็น 2 แบบ ทั้งแบบดี และไม่ดี

แบบดี พวกไม่ไปไหนอยู่บ้านทำงาน ส่วนดีก็พวกอยู่บ้านไม่กินเหล้ามองเป็นแบบธรรมดาเหมือนคนทั่วไป แต่มีอะไรให้ทำเยะเยะ หาเล่น หาเที่ยว มีเพื่อนมาก พวกอยู่บ้านตั้งใจเรียนไม่ไปไหนไม่หาเรื่องเดือดร้อนให้พ่อแม่

แบบไม่ดี ไม่เรียนหนังสือ หาเล่นไปวันๆ กินเหล้า สูบบุหรี่ ไม่เรียนหาเที่ยวเคยไปหาตีกันมาไม่ดีก็พวกหากินเหล้าสูบบุหรี่ และก็มีบ้างบางที่มองว่าเป็นพวกอันธพาล พวกสร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่ หาเที่ยว กินเหล้า สูบบุหรี่

แต่อย่างไรผู้ใหญ่ก็มองว่าเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการ จากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ตามที่ร่างกายเรียกร้อง ผู้ใหญ่จะต้องคอยเป็นเพื่อน เลี้ยงให้เขาได้เจริญตามวัยในเรื่องการเรียนสู่การมีคู่ครอง

กลุ่มผู้ใหญ่วิเคราะห์วัยรุ่น “วัยรุ่นไทย เป็นไปตามยุคสมัย สมัยนี้เที่ยวในคาราโอเกะสมัยก่อนไม่มี เมื่อก่อนอยู่บ้านไม่มีไฟฟ้า เลิกเรียนก็ไปเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย ปัจจุบันเลิกเรียนเล่นกีฬาไม่ได้ไปทำงาน สิ่งแวดล้อมเปลี่ยน”

ผู้ใหญ่มอง “วัยรุ่นไทยก็กลั้มากขึ้นทั้งเรื่องทะเลาะวิวาทข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ ฆ่ากัน แยกแค้นกัน ยิ่งกัน เพราะยุคสมัยมันเริ่มเปลี่ยนไป มันต่างกับสมัยก่อนๆ สมัยพ่อแม่ไม่มีหอรก 13-14 รู้จักจับบ่าวนะยังอยู่บ้านหาเลี้ยงวัวเลี้ยงควายอยู่เลย ทุกวันนี้เด็กน้อยๆ นะรู้จักหมดทั้งผู้บ่าวผู้สาว

กินเหล้าแล้วก็ขี้รดเสียงดังรบกวนชาวบ้านดึก ๆ

ถ้าคนที่เรียนก็ไปเรียน กลับมาบ้านก็มาช่วยพ่อแม่ทำงานนิด ๆ หน่อย ๆ บางคนหนีไปหาเล่นเลย คนที่ไม่เรียนหนังสือเขาก็เล่นอยู่ในหมู่บ้านนี้แหละ”

5.5 วิถีชีวิตวัยรุ่น

ถูกรับรู้ได้จากวิถีชีวิต จันทร์ถึงสุกข์ ไปโรงเรียน เลิกเรียนกลับบ้านดูทีวีบ้าง ไปขี้รดเล่น ไปเล่นกับเพื่อนบางครั้งก็ออกไปนาช่วยงานพ่อที่ช่วยได้ ตอนค่ำ ๆ ออกไปเล่นรอบบ้านไปดูโทรศัพท์เล่นคุยกัน โทรไปขอเพลง สามสี่ทุ่มถึงกลับ บางวันก็เพลินจนห้าหกทุ่มค่อยกลับไปนอน “พ่อแม่ดีกัน ทะเลาะกันทำให้ไม่อยากอยู่บ้าน พ่อแม่ด่าอยากออกไปหาเพื่อน” “ใครที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยจะเชื่อฟัง ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่ด้วยจะทำอะไรก็ได้ สถานการณ์พาไป” มีคำกล่าวของเด็กว่า “เพื่อนคืออาหารเช้า ครอบครัวยุคคืออาหารเย็น” ความหมายคือเมื่อตื่นขึ้นมาต้องพบหน้าเพื่อนก่อนต้องอยู่กับเพื่อนยามนอนถึงกลับบ้าน

การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของวัยรุ่น เริ่มจากวัยเด็กซึ่งมีพัฒนาการจากแรงกระตุ้นทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศ กระตุ้นให้ร่างกายต้องการการแสดงออก วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรงตามธรรมชาติ เด็กปกติที่อยู่ในครอบครัวสงบสุขจะระบายอารมณ์ออกมาในทางสร้างสรรค์หรือใช้กำลังให้เกิดประโยชน์ แต่เด็กที่อยู่ในครอบครัวยุ่งเหยิงไม่สงบสุขมีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ไม่ดีมีแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมจะถูกกระตุ้นให้เกิดความโกรธแค้นประกอบกับในสังคมมีตัวอย่างความรุนแรงก้าวร้าวและการทำลายให้เห็นบ่อยเมื่อวัยรุ่นมีภาวะความเครียดภายในที่ไม่สามารถแสดงออกในทางที่เหมาะสมได้จึงแสดงความก้าวร้าวรุนแรงและหันหาสิ่งเสพติดหรือสุราซึ่งเป็นตัวกระตุ้นความก้าวร้าวยิ่งขึ้นในช่วงอายุนี้เด็กจะเกี่ยวพันกับการทำผิดกฎหมายได้บ่อยและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่ออันตรายทั้งตัวเองและผู้อื่น เช่นการจี้กรรยาน โลดโผน การร่วมกันทำผิดกฎหมาย การกระทำผิดทางเพศ ตลอดจนข่มขู่ทำร้ายผู้อื่น (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2534) ครอบครัวต้องคอยประคับประคองให้เด็กเดินตามระเบียบกฎเกณฑ์ วัฒนธรรมที่ดีงาม

พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น

จากการศึกษาปัจจัยหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการกระทำความผิด พบว่าการถูกเพื่อนชักชวนเป็นสาเหตุให้วัยรุ่นในสถานพินิจตัดสินใจกระทำความผิดถึงสูงสุดเป็นลำดับแรกร้อยละ 41 รองลงมา คือ การควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ ร้อยละ 34 เหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมบังคับ เช่น คับแคบใจ ขากจน ร้อยละ 11 (ประถมศิลป์ พันธุ์เขียน, 2546) เช่นเดียวกับวัยรุ่นในพื้นที่พบว่าเพื่อนมีอิทธิพลทั้งในแง่ดีและไม่ดี วัยรุ่นไม่ได้คิดไกลถึงผลตามมาจากการรวมกัน เลียนแบบการ

คล้ายเครียดด้วยการดื่มเหล้าสังสรรค์ และมักก่อเหตุอื่นตามมาต่างคนต่างอยู่ ก็ไม่รุนแรงเมื่อเลิกกรากันไป ไม่พบกันก็ไม่มีเรื่อง เป็นตามวิถีชีวิตปกติ “เป็นเรื่องที่เจอคู่อริต่างหมู่บ้านอีกเช่นกัน แต่นี่จะเป็นงานกีฬาประจำปีที่เขาจัดขึ้นทุกปี แต่ในปัจจุบันงานกีฬานี้ได้เลิกจัดแล้วก็เพราะในการจัดงานแต่ละปีต้องมีการทะเลาะวิวาทกันทุกครั้ง “เรื่องก็มีอยู่ว่ามีพี่คนหนึ่งเขาก็ได้นั่งกินเหล้ากับเพื่อนของเขาในงานกีฬาที่เขาที่นั่งกินเหล้ากับเพื่อนเพียงสองคน แล้วตามธรรมดาที่งานกีฬาระดับตำบลก็ต้องมีวัยรุ่นหมู่บ้านอื่นเข้ามาาร่วมด้วยแล้ว พี่เขาก็เลยเห็นว่าคู่อริของเขาขับรถผ่านไปพี่เขาก็เลยต้องการที่จะสั่งสอนว่านี่คือถิ่นของเขา พี่เขาก็เลยปรึกษากับเพื่อนว่าต้องจัดการ แล้วพี่เขาก็กับเพื่อนก็ไปหาเรื่องคู่อริโดยที่พี่เขามีกันสองคนแต่คู่อริมีกันมากกว่า แต่ก็ยังเกิดเรื่องความรุนแรง ก็มีการชกต่อยกันและมีการบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย แต่ก็ไม่ถึงกับต้องเข้าโรงพยาบาลแค่บาดเจ็บเล็กน้อยเรื่องที่เกิดขึ้นสำหรับพี่เขากับคู่อรินั้นก็ไม่ได้มีการเอาเรื่องกัน แต่ก็ไปตามธรรมดาคู่อริก็คือคู่อริถึงไม่ได้เอาเรื่อง ไม่มีการแก้ปัญหโดยการคุยกันหรือมีการชดใช้ค่าเสียหาย เรื่องวันนั้นแล้วไปแต่ถ้าเจอกันอีกมันก็เป็นเรื่องอีก และงานกีฬาที่จัดนั้นก็เลยยกเลิกการจัดไปเลย เรื่องนี้เกิดขึ้นประมาณ 2 ปี ตอนนี้พี่ที่เขามีเรื่องในวันนั้นก็ได้แต่งงานมีครอบครัวไปแล้วและก็มีงานทำแล้ว” (ข้อมูลได้จากวัยรุ่น ที่ศึกษา) วัยรุ่นบางส่วนไม่คิดอะไรมาก

พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นในชุมชน จะมีการกินเหล้า การจี้มอเตอร์ไซด์ การรวมกลุ่มกัน และการมีแฟนที่อยู่หมู่บ้านอื่น ฯลฯ ภาพลักษณ์ของวัยรุ่นเกิดจากตัวเอง ผู้ปกครอง สิ่งแวดล้อม เพื่อน ครู โรงเรียน ดูเหมือนว่าชีวิตมีอิสระและมีรสชาติ แต่ก็ก่อเกิดหลุมพรางอันตรายจากการปรับตัวไม่เหมาะสมของวัยรุ่นจึงมีโอกาสเกิดปัญหาความรุนแรงตามมา ผู้ใหญ่หลายคนคิดว่าวัยรุ่นจะดีขึ้นเมื่อเป็นผู้ใหญ่ พบว่าพฤติกรรมรุนแรงจะพบบ้อยที่สุด ในช่วงอายุ 16 ปี และลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (เมื่ออายุ 20 ปี) มีเพียงร้อยละ 20 ของวัยรุ่นที่กระทำผิดกฎหมายรุนแรงมากเท่านั้นที่จะยังคงกระทำผิดต่อไปในช่วงอายุ 20-30 ปี การที่พฤติกรรมรุนแรงหยุดลงนั้นเกี่ยวข้องกับ การมีงานอาชีพที่มั่นคง และการมีคามสัมพันธ์ที่มั่นคง เช่น แต่งงาน หรือมีครอบครัวที่เป็นหลักเป็นฐาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไม่พบว่าพฤติกรรมรุนแรงจะลดลงเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าวัยรุ่นในยุคหลังจะมีพฤติกรรมรุนแรงที่ค่อนข้างนานกว่าวัยรุ่นยุคก่อน ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านพยายามแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนเพื่อประคองให้ผ่านชีวิตช่วงนี้ไปได้ โดยคิดว่าแต่งงานแล้วเด็กจะมีความรับผิดชอบ เปลี่ยนแปลงตนเองได้ ซึ่งไม่เสมอไป

นานาปัญหาในโลกของวัยรุ่นสามารถยืนยันโดยข้อมูลที่สำรวจจากการมองตนเอง เพื่อนสนิทและรุ่นพี่วัยรุ่นให้พฤติกรรมความเสี่ยงที่เห็นในปัจจุบันในชุมชน สูงสุด ได้แก่ การดื่มเหล้ามีเพื่อนสนิทที่ดื่มจำนวน 104 คน (37.0%) รุ่นพี่ที่ดื่มจำนวน 124 คน (44.1%) รองลงมา คือ การชกต่อยมีเพื่อนที่มีพฤติกรรมนี้จำนวน 41 คน (14.6%) รุ่นพี่จำนวน 50 คน (17.8%) และพูดจาท้าว่า

เพื่อนจำนวน 52 คน (18.5%) รุ่นพี่ที่สนิทจำนวน 49 คน (17.4%) และการมองตนเอง ว่าดื่มเหล้าทุกวันจำนวน 16 คน (15.7%) ออกเที่ยวกลางคืน จำนวน 12คน (14.3%) และซึ่งรถมอเตอร์ไซด์และเล่นการพนันทุกวันจำนวนอย่างละ 7 คน (2.5%) และยังมีเสพยาทุกวันจำนวน 2 คน (0.7%) ซึ่งสามารถสนับสนุนปรากฏการณ์ดังกล่าวได้

นอกจากนั้น โลกของวัยรุ่นยังมีหลากหลายพฤติกรรมเสี่ยงที่น่าศึกษาดังนี้

ปัญหาลูกกับพ่อแม่ (เลี้ยง)

วัยรุ่นทั้งหญิงและชายมีปัญหาได้ง่ายเมื่อครอบครัวไม่สมบูรณ์ ความไม่เข้าใจกันระหว่าง เด็กและพ่อแม่หรือผู้ปกครองก่อให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้

“สองอายุ 17 ปี มีปัญหากับพ่อแม่เลี้ยง และแม่ไม่ได้สนใจสองเท่าที่ควรเพราะแม่ก็ต้องทำงานเลี้ยงลูก จากการพูดคุยกับพี่ ซึ่งในอดีตสองเคยไปขออาศัยอยู่ที่บ้านและรับทำงานทุกอย่าง แลกกับการอาศัยอยู่ ตั้งแต่ ซักผ้า กวาดบ้าน ภูบ้าน ล้างจาน และงานอื่นๆ เช่นช่วยขายของ จากการสังเกตของผู้วิจัยสนาม ได้เห็น สองโดนแม่ว่าทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ทำอะไรผิด คือเรื่องมีอยู่ว่า มีวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งติดกันที่หน้าหมู่บ้าน สองไม่ได้กลับบ้านแต่ไปเล่นอยู่กับผมที่อนามัย พอสองกลับบ้าน แม่สองเดินมาด่าลูกตัวเอง บอกว่ามันไปก่อปัญหาอีกแล้ว ด่าให้คนอื่นได้ยินด้วย

วัยรุ่นเป็นวัยที่ซึมซับตัวอย่างที่ดีและไม่ดีของสังคมไว้ได้ชัดเจน ดังเช่น น้องเอ ที่เริ่มเรียนรู้และกระทำกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ไม่เป็นที่ปรารถนาที่ผู้ใหญ่ในสังคมยังคงกระทำเป็นตัวรวมภาพสะท้อนปัญหาสังคมในชนบทอีสานไว้ชัดเจน

“เอเป็นผู้ชาย อายุ 16 ปี สูง 164 เซนติเมตร หน้า 49 กิโลกรัม ผิวสีเข้ม การแต่งตัวชอบใส่กางเกงขาสั้น เสื้อยืด รองเท้าแตะ ชอบเดินแข่งปลายเท้า ตอนนี้อาศัยอยู่กับยาย และน้อง พ่อและแม่ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เป็นลูกคนที่ 1 ของครอบครัว มีน้องสาว 1 คน เอเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เकिनเหล้าสุบบุรี และมีเล่นการพนัน เช่น ไพ่ชน เล่นไพ่ และมีเล่นกีฬาเคมพันในกลุ่มเพื่อน เช่น เล่นเบตอง วอลเลย์บอล ฟุตบอล”

ปกป้องเพื่อน

วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องอยู่กับกลุ่มเพื่อน รักความผูกพัน ความรู้สึกของคำว่าเพื่อน ทำให้เขาต้องเข้าช่วยเหลือปกป้องเมื่อเพื่อนมีปัญหา

“ผู้เป็นผู้ชายวัยรุ่น เป็นเด็กเรียน เคยมีเรื่องชกต่อยเพราะเห็นเพื่อนโดนรุม เลยเข้าไปช่วยมีคนมาเห็นก็เลยแยกกัน ผู้บอกว่าตอนนั้นไม่เจ็บเท่าไรแต่สภาพเพื่อนเจ็บเยอะเหมือนกัน”

“เมย์เด็กหญิง เป็นคนที่มีลักษณะอ้วน แต่สูง ผิวสองสี ลักษณะการแต่งตัว ชอบใส่เสื้อยืด กางเกงสามส่วน หรือกางเกงวอร์ม พ่อกับแม่ของเมย์เลิกกัน เมย์จึงอาศัยอยู่กับย่าและพ่อ พ่อเมย์มีอาชีพทำนา และรับจ้างทั่วไป เป็นผู้กระทำ 3 ครั้ง คือเรื่องที่หนึ่งโดนทำร้ายที่ตลาดนัดคลองถม แล้วเมย์ก็เข้าไปช่วยหญิงติดกับพวกนั้น และเรื่องที่ 2 ช่วยเพื่อนติดคนที่มาแย่งแฟนเพื่อนอยู่ที่โรงเรียน ครั้งที่ 3 ช่วยเพื่อนตีรุ่นพี่ที่มารังแกเพื่อน เพราะว่าเพื่อนไม่เคารพรุ่นพี่ ก็เลยมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันเกิดขึ้น”

ตัวอย่างของตู้ และเมย์ เป็นตัวอย่างของเด็กและเยาวชนทั่วไปที่ไม่มีปัญหาพฤติกรรม แต่เมื่อเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นกับเพื่อน ก็สามารถผลักดันให้วัยรุ่นเข้าไปเกี่ยวข้องกับความรุนแรงได้

รับผิดชอบเพื่อน

วัยรุ่นแม้จะมีภาพของความเกร แต่เขากลับสามารถเป็นคนที่เพื่อนชื่นชมจากการกระทำที่ปกป้องเพื่อน เป็นผู้นำในการกระทำรุนแรงหลายครั้งและเมื่อถูกจับได้การที่เขาสามารถยืนรับผิดแต่เพียงผู้เดียว สามารถทำให้ได้ใจเพื่อน กลายเป็นฮีโร่ของเด็กวัยเดียวกันได้

“ใหญ่ นิม เด็กหนุ่มวัย 17 ปี อยู่กับพ่อแม่และตา โดยส่วนใหญ่พ่อแม่จะไปอยู่ที่ไร่นานๆ ครั้งจะกลับมาอนบ้าน ใหญ่ชอบเล่นฟุตบอล และดื่มเหล้า จากเงินที่ได้จากการเล่นฟุตบอล พนันกันร่วมกับเพื่อน ใหญ่จะช่วยงานในไร่เป็นบางครั้ง ช่วยพ่อขับรถไถนารับจ้าง ก่อนไปเที่ยวเล่นกับเพื่อน ใหญ่ชอบขับมอเตอร์ไซด์ไปรวมกับเพื่อนและไปมีเรื่องกับหมู่บ้านอื่นในงานหมอลำหลายครั้ง ใหญ่เคยเล่นไฟหลังห้องเรียนกับเพื่อนทั้งหญิงและชาย ครูจับได้ใหญ่รับสารภาพว่าเป็นคนเริ่ม จึงถูกภาคทัณฑ์ในขณะที่เพื่อนคนอื่นรอดตัวไม่ถูกขัดทอด ใหญ่ถูกพ่อตีทำโทษแต่ไม่โกรธ ใหญ่มีเพื่อนร่วมกลุ่มที่เป็นเพื่อนสนิทประมาณ 5 คน และเพื่อนที่เล่นด้วยกันในหมู่บ้านมากกว่า 10 คน เวลาที่มีเรื่องจากวัยรุ่นบ้านอื่นจะรวมตัวช่วยกันเสมอ จนวัยรุ่นบ้านอื่นไม่กล้ามาหาเรื่องในหมู่บ้านนี้

ถูกภาคทัณฑ์จากโรงเรียน

เด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนมีครูคอยสอดส่อง เมื่อเกรหรือมีพฤติกรรมผิดวินัยก็จะถูกภาคทัณฑ์จากโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองจะถูกเชิญไปพบเหตุการณ์เช่นนี้ที่รู้กันทั้งหมู่บ้าน

“ต๋นน้อยอายุ 14 ปี บุคลิก กวน ๆ ชอบพูดกวนล้อเล่น กวนเพื่อนผู้หญิง ไปได้กับทุกคน อาศัยอยู่กับยาย พ่อไปทำงานกรุงเทพฯ กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง เกรดเฉลี่ย 2.01 อนาคตคิดว่าจะเรียนให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วทำงานต๋นน้อยเคยมีเรื่องตี

กันจนครูต้องเชิญผู้ปกครองไปโรงเรียน เขามาล้อเรื่องแฟน คีน้อยโมโหเลยตีเขาเรื่องถึงครูจึงต้องเชิญผู้ปกครองไปคุยที่โรงเรียน เคยไปป้าขุดไถกลุ่มวัยรุ่นบ้านอื่นที่เข้ามาทอนบ้านตนอยู่ศาลาหน้าโรงเรียนแล้วหนีกลับเข้าบ้าน”

แต่งเร็วชีวิตแต่งงานมีปัญหา

ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านพยายามแก้ไขปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์และเยาวชนเพื่อประคองให้ผ่านชีวิตช่วงนี้ไปได้ โดยคิดว่าแต่งงานแล้วเด็กจะมีความรับผิดชอบ เปลี่ยนแปลงตนเองได้ ซึ่งไม่เสมอไป

“จูเป็นคนรูปร่างออกอ้วน ๆ แต่งตัวสบาย ๆ จูอาศัยอยู่กับ พ่อ (พ่อใหม่) และแม่ทำนาค้าขาย มีพี่น้อง 2 คน พี่ชื่อนก อายุ 23 ปี จูชอบ เล่นไฟ ทำอาหาร และสิ่งที่ไม่ชอบไม่มี ชอบทำทุกอย่าง จูมีนิสัยชอบใช้เงินเกินตัว เมื่อไม่มีก็ไปยืมคนอื่นมาใช้ก่อน ปัจจุบันมีหนี้ เกือบ 100,000 บาท อดีตครอบครัวของจูวายเป็นคนดีดี แม่กับพ่อที่จูได้เลิกกัน แล้วแม่ไปแต่งงานใหม่ กับพ่อของแหวน พ่อของแหวนเป็นคนรวย ไปต่างประเทศได้เงินปันผล มา 10 ล้านบาท มีที่นาหลายไร่ รถไถรถแม็คโค แต่ปัจจุบัน เงินที่ได้มาหมดไปกับการพนัน การมีครอบครัวมิได้ทำให้คนเปลี่ยนแปลงเสมอไป

5.6 สถานการณ์ รูปแบบ ความรุนแรงของวัยรุ่นในพื้นที่

1. การเมาสุรา เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรง การศึกษาในสหรัฐอเมริกา พบว่าวัยรุ่นชายจำนวนมากต่อสู้วิวาทกันหลังเมาสุรา (Farrington, 1993) การสำรวจในวัยรุ่นอายุ 12-17 ปี พบว่าวัยรุ่นที่วิวาทชกต่อย ยกพวกตีกันหรือ ทำร้ายผู้อื่นให้บาดเจ็บนั้นมีอัตราการใช้สารเสพติดและแอลกอฮอล์สูงถึงร้อยละ 40.4 และ 52.0 ในขณะที่วัยรุ่นที่ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าวมีอัตราเพียงร้อยละ 16.5 และ 29.9 ตามลำดับ (NHSDA, 2002) ภาพสะท้อนจากเด็กที่หมู่บ้าน “ที่บ้านหนูมีคนเมาเหล้าเยอะ ได้ยินเสียงคำกันเถียงกันทุกวัน” ขณะนั้นเป็นเวลา 4 โมงเย็น “พอตีหลานมาจากกรุงเทพ ก็เลยเลี้ยงสังสรรค์กัน” จากการพูดคุยกับวัยรุ่นพบว่าเงินที่นำมาซื้อเหล้ามาจากเงินที่พ่อแม่ให้ไปโรงเรียน เก็บมาลงขันซื้อเหล้าเบียร์ส่วนใหญ่ชอบกินเบียร์อาซาเพราะถูกกว่ายี่ห้ออื่นแต่ถ้ามีเลี้ยงสังสรรค์ของเพื่อนที่กลับจากทำงานต่างจังหวัดก็จะพากันกินเหล้าสี “หงส์แดง แสงโสม” ส่วนเหล้าขาวมีบ้างแต่ส่วนใหญ่จะเป็นพวกผู้ใหญ่ กิจวัตรของวัยรุ่นวัย 24 ปีแต่งงานแล้ว “ตกเย็นก็พากันตั้งวงเหล้าเกือบทุกวันแต่พี่จะดื่มเบียร์ ถ้ามีเพื่อนกินด้วยก็ 6 ขวดเป็นอย่างน้อย อย่างมากสัก 2-3 ลิตร พี่กินเบียร์ลิโอ” “เมื่อก่อนสูบบุหรี่ด้วยแต่ตอนนี้คิดว่ากินเหล้ากินเบียร์สบายใจกว่าสูบบุหรี่” จากแบบสอบถามเด็กเคยดื่มเหล้าร้อยละ 40.2

2. หมอลำ (ชิง) กิจกรรมที่พบกันบ่อยในชุมชนอีสานคือหมอลำซึ่งพบเห็นได้ตามงานวัด งานบุญประเพณีต่าง ๆ ของชาวอีสานซึ่งได้ประยุกต์ให้มีเพลงดนตรีเร้าใจมีการเต้นที่หน้าเวทีร่วมด้วยเป็นหมอลำชิง จนเป็นตำนานเล่าขานว่าเมื่อไหร่มีงานวัดมีหมอลำต้องมีเรื่องกัน ผู้ใหญ่บ้านแห่งหนึ่งเล่าว่าก่อนไปเที่ยวงานหมอลำวัยรุ่นจะกินเหล้าไปก่อน “เป็นเพราะความมึนเมา หรือเห็นหน้าไม่ถูกชะตาพอเต้นในงานหมอลำก็จะตีกันทุกครั้ง” สาเหตุการมีเรื่องกันในงานหมอลำเพราะทุกคนรู้ว่าถ้ามีหมอลำมาแสดงก็จะได้เต้นหน้าเวที โยกกันไปมาเหยียบเท้ากันบ้างส่วนมากที่มีเรื่องเพราะ “เต้นกวนดิน” หรือเจोकู่อริ ประสบการณ์ของท็อปขณะที่ได้ไปดูหมอลำเดี่ยวที่หมู่บ้านข้างเคียงกับเพื่อน

5.7 ผลของความรุนแรงที่เกิดขึ้น

นอกจากเป็นหน้าที่ของครอบครัวที่ต้องดูแล บริบททางสังคมความร่วมมือของชุมชนในการสร้างระบบป้องกันภัย ความเข้มแข็งของการบังคับใช้กฎหมายเป็นสิ่งที่ชุมชนอีสานต้องพัฒนาหาแนวทางเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชน วัยรุ่นเป็นวัยที่มีปัญหา เกิดขึ้นทั้งที่ตนเองกระทำและถูกคนอื่นกระทำ ด้านความรุนแรงมีผลต่อจิตใจ ร่างกายและสังคม ตั้งแต่เล็กน้อยถึงมาก มีผลต่อชีวิตของวัยรุ่นหลากหลายในพื้นที่พบ

1. การตีกันของวัยรุ่น เกิดจากการไม่ชอบหน้า ดังเช่น เทพและวุฒิ เคยถูกตีจนฟันหัก สาเหตุจากการดื่มเหล้าทะเลาะวิวาทในงานหมอลำ ยกพวกตีกันจนเจ็บตัวและฟันหน้าหักจนปรากฏปัจจุบัน ดังเช่น สถานการณ์ที่เกิดกับแดง

“หน้าตาของเทพและวุฒิมันผิกระเปียบ มันทนดิน”

2. ไปหมู่บ้านอื่นไม่ได้

เด็กและเยาวชนแต่ละชุมชนเมื่อเกิดปัญหาการทำร้ายกันบ่อยๆการแก้แค้นเอาคืนเกิดขึ้นจนกระทั่งไม่สามารถไปหมู่บ้านอื่นได้

“เอกเป็นคนที่มีรูปร่างใหญ่ ตัวสูงแต่ไม่อ้วน ผิวกล้าอาศัยอยู่กับแม่ พ่อกับแม่เอกเลิกกันได้ประมาณ 4 ปี แล้ว พ่อเอกอยู่ที่กรุงเทพ แต่ตอนนี้แม่เอกไปทำงานที่จังหวัดอื่น เอกจึงต้องอยู่กับน้องสาวและพี่หลานสาว (ลูกของน้องสาว) กัน 3 คน

3. เปลี่ยนโรงเรียน ถูกภาคทัณฑ์จากโรงเรียน เด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนมีครูคอยสอดส่อง เมื่อเกรหรือมีพฤติกรรมผิดวินัยก็จะถูกภาคทัณฑ์จากโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองจะถูกเชิญไปพบเหตุการณ์เช่นนี้ที่รู้กันทั้งหมู่บ้าน

“ตีน้อยอายุ 14 ปี บุคลิกกวน ๆ ชอบพูดกวนล้อเล่น กวนเพื่อนผู้หญิง ไปได้กับทุกคนอาศัยอยู่กับยาย พ่อไปทำงานกรุงเทพฯ กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมชัย

มงคลงาม เกรตเจเลีย 2.01 อนาคตคิดว่าจะเรียนให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วทำงาน ดิน้อยเคยมีเรื่องตีกันจนครูต้องเชิญผู้ปกครองไปโรงเรียน เขามาล้อเรื่องแฟน ดิน้อยโมโหเลยตีเขาเรื่องถึงครู จึงต้องเชิญผู้ปกครองไปคุยที่โรงเรียน เคยไปพาขวดใส่กลุ่มวัยรุ่นบ้านอื่นที่เข้ามาทวงบ้านตนอยู่ศาลาหน้าโรงเรียนแล้วหนีกลับเข้าบ้าน”

4. ถูกทับทบจนคุมประพฤติ ชีวิตที่ผาดโผน ผ่านการเป็นนักเลง ประพฤติผิดเล็กน้อย บ่อย ๆ เมื่อไม่ได้รับการแก้ไขวัยรุ่นสามารถถูกควบคุมจากกฎหมาย ถูกควบคุมจากองค์กรภายนอก หมู่บ้าน เช่น จากตัวอย่าง เม้น สิ่งสำคัญที่กระทำผิดคือ ยาเสพติด การถูกคุมประพฤติจากศาลสั่ง จึงเกิดขึ้น ซึ่งไม่ได้ช่วยให้ดีขึ้น แต่กลับทำให้ผู้ปกครองและชาวบ้านเกิดปัญหาด้วย

5.8 มิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำหนดความรุนแรง

เด็กที่อยู่ในครอบครัวไม่สมบูรณ์ ครอบครัวแตกแยก และเนื่องจากอาชีพ เศรษฐกิจ พ่อแม่ต้องหางานทำทำให้ห่างกับลูก หาเงินเพื่อให้ลูกได้เรียน ครอบครัวมีกิน วัฒนธรรมทางวัตถุ มากขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลงเรื่อย ๆ เด็กหาที่พึ่งไม่ได้ เด็กจะแสดงอาการผิดปกติ ต่อสังคมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน (อลิสรา วัชรสินธุ, 2546) เมื่อมีการรวมตัวของกลุ่มเพื่อนตามวัย สามารถกระตุ้นให้เด็กตัดสินใจเรียนรู้สิ่งที่ผิดได้

นอกจากสถานการณ์ของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เด็กขาดการหล่อหลอมอีก ส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมากคือวิถีของชุมชนที่เด็กอยู่และเห็นเป็นประจำก่อให้เกิดการบ่มเพาะ พฤติกรรมความรุนแรงอีกทั้งวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เด็กซึมซับมาโดยขาดขัดเกลาทางอารมณีนอกจากนั้นสภาพวิถีชุมชนและวัฒนธรรมของชาวอีสานที่ศึกษาพบว่ามีมิติทางสังคมที่ไม่ควรมองข้ามคือ

1. สุรา : สินค้าที่ซื้อขายคล่อง

ชุมชนของอีสานนิยมการดื่มเหล้าเกือบทุกครัวเรือนหลังเลิกงานตอนเย็นซึ่งเป็นการดื่มภายในครอบครัว หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นประจำ หากมีเทศกาลงานบุญก็จะมีการสังสรรค์รื่นเริงทั้งเด็กและผู้ใหญ่

เจ้าของร้านชำในชุมชนบ้านขนาดเล็กเล่าว่าเป็นร้านเล็ก ๆ เพิ่งเปิดมีของขายไม่มาก ที่ร้านมีเฉพาะเหล้าขาวขาย (40 ดีกรี) แบ่งขายใส่ขวดเอ็มร้อย ขยที่ละขวดบ้าง ครึ่งขวดบ้าง เป็นวัยรุ่นมาซื้อตอนกลางคืน 2-3 ทุ่มถ้าเป็นพ่อมาซื้อจะเป็นตอนเย็นกลับจากนา จ่ายสดบ้าง เช้นด์บ้าง สำหรับเบียร์ที่นี้ไม่ค่อยได้ขายเพราะยังไม่มีตู้แช่ สำหรับร้านชำที่มีขนาดใหญ่พอควรเล่าว่า “ส่วนมากจะมาซื้อเหล้าขาว40ดีกรีมันจะซื้อกันทีละขวดน้อยๆเท่านั้นหละออกดั่งคักกันมาซื้อแล้วไปกินที่อื่นมันจะกินเบียร์ตอนมีดั่งค์เยอะหน่อย” จากคำบอกเล่าของร้านชำอีกราย “เดี๋ยวนี้ร้านค้า

เพิ่มขึ้นมากในหมู่บ้านเหล่าเปียร์บุรีหรือชื่อย่อขายได้ตลอด มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่มากซื้อเหละลูก” นอกจากนั้นจากคำบอกเล่าของอบต. “เด็กบ้านนี้กินเหล้ากันเยอะ ส่วนมากจะกินจนเมาจริงๆ เป็นช่วงเทศกาล”

ภาพสะท้อนจากเด็กที่หมู่บ้าน “ที่บ้านหนูมีคนเมาเหล้าเยอะ ได้ยินเสียงด่ากัน เกียงกันทุกวัน” ขณะนั้นเป็นเวลา 4 โมงเย็น “พอดีหลานมาจากกรุงเทพ ก็เลยเลี้ยงสังสรรค์กัน” จากการพูดคุยกับวัยรุ่นพบว่าเงินที่นำมาซื้อเหล้ามาจากเงินที่พ่อแม่ให้ไปโรงเรียนเก็บมาลงขันซื้อเหล้าเปียร์ ส่วนใหญ่ชอบกินเปียร์อาซาเพราะถูกกว่ายี่ห้ออื่นแต่ถ้ามีเลี้ยงสังสรรค์ของเพื่อนที่กลับจากทำงานต่างจังหวัดก็จะพากันกินเหล้าสี “หงส์แดง แสงโสม” ส่วนเหล้าขาวมีบ้างแต่ส่วนใหญ่จะเป็นพวกผู้ใหญ่ กิจกรรมของวัยรุ่นวัย 24 ปีแต่งงานแล้ว “ตกเย็นก็พากันตั้งวงเหล้าเกือบทุกวันแต่พี่จะดื่มเปียร์ถ้ามีเพื่อนกินด้วยก็ 6 ขวดเป็นอย่างน้อย อย่างมากสัก 2-3 ลัง พี่กินเปียร์ลิโอ” “เมื่อก่อนสูบบุหรี่ด้วยแต่ตอนนี้คิดว่ากินเหล้ากินเปียร์สบายใจกว่าสูบบุหรี่”

ภาพสะท้อนของหมู่บ้านขนาดใหญ่

“การกินเหล้าเป็นของปกติของคนแถวนี้ ส่วนมากผมกินกันทุกวัน”

“พวกผมกินเหล้ากันทุกคน กินแล้วคุยกันสนุกดีนะพี่” สถาน ที่รวมกันมักจะเป็นหน้าร้านเกมนั่งกินเหล้ากันพอตกดึกจะไปต่อที่ร้านคาราโอเกะและบ่อยครั้งพอเมาได้ที่ก็มีเรื่องถ้าพบคู่อริ แม้แต่งงานแข่งกีฬาเทศบาลที่โรงเรียนนักกีฬาแข่งไป คนเชียร์ข้างสนามจะกินเหล้ากันข้างสนามทั้งเด็กและผู้ใหญ่ วัยรุ่นจะกินเปียร์ ผู้ใหญ่กินเหล้าขาวกับเปียร์ วัยรุ่นเล่าให้ฟังว่าพอแข่งจบไปฉลองกันที่บ้านโค้ช หลังจากนั้นไปต่อกันที่ร้านคาราโอเกะ “เราเมากันมากได้เงินรางวัลมา 1500 บาทกินเหล้ากันจนหมดคืนนั้น ไม่มีเรื่องเพราะมีแค่โต๊ะนักฟุตบอลแค่โต๊ะเดียว” สำหรับสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นวัย 23 ปีต้องออกจากงาน “มันเมาเหล้าแล้วไปทำงานไม่ไหวหลายวันเข้าก็เลยโดนไล่ออก”

ภาพสะท้อนที่หมู่บ้านเก่าแก่แห่งหนึ่ง พบว่าตรงศาลาเขียวใกล้ร้านขายของชำพวกวัยรุ่นมักจับกลุ่มกินเหล้ากันแต่ผู้ใหญ่มองว่าไม่ได้ไปสร้างความเสียหายให้ใคร ผู้ใหญ่คนหนึ่งของชุมชนเล่าให้ฟังว่า “พ่อแม่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านกินเหล้า โดยเฉพาะเวลาว่างงานเลี้ยงที่บ้าน เลี้ยงอะไรก็ช่างเพื่อนพ่อนี้แหละขึ้นเหล้าให้ลูกกินพอไม่ว่าอะไร พวกลูกได้ลองกันทีนี้แหละเวลาพบเพื่อนจะมี 1 คนพกเหล้าไปด้วย” บางบ้านจะเป็นที่รวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนโดยเด็กจะซื้อเหล้าผสมเอม 100 หรือเปียร์นั่งกินกันมีแม่ นั่งกินกับลูกๆ และชวนคนบริเวณนั้นดื่มด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งเล่าว่า “การดื่มสุรามันดื่มกันตั้งแต่ยังเด็กเป็นแฟชั่นซึ่งมาจากผู้ใหญ่หลังจากนั้นก็ตามรุ่นพี่ ๆ” พบว่าวัยรุ่นวัย 24 ปี มีครอบครัวมีลูกอายุ 7 ปี แต่สามารถดื่มเปียร์หมดทีเดียวกี่ครั้งขวด “มันดื่มเองแหละไม่มีใครสอนมันเห็นพ่อมันดื่มทุกวัน”

การดื่มเหล้าเบียร์กันในชุมชนอีสานถือเป็นวิถีชีวิตปกติที่พบเห็นกันได้ทุกชุมชน ถ้าไม่เมาจนอาละวาด จนมีเรื่องกันจะถือเป็นเรื่องปกติ และเหล้าเบียร์ก็เป็นสินค้าซื้อขายในชุมชนและคนในชุมชนก็มีใส่ใจมากนักหากหลังการกินเหล้าเบียร์จะไม่ไปรบกวนคนอื่นแต่ส่วนใหญ่พบว่าหลังกินเสร็จมักจะมีปัญหาการเมาอาละวาด ขับรถซิ่งส์ จิวกันตีกันเป็นประจำ

2. หมอลำ (ซ่ง) มหรสพที่นิยม

หมอลำเป็นวัฒนธรรมถิ่นด้านศิลปดนตรีของชาวอีสานเป็นกิจกรรมที่พบกันบ่อยในชุมชนพบเห็นได้ตามงานวัด งานบุญประเพณีต่างๆของชาวอีสาน ซึ่งต่อมาได้ประยุกต์ให้มีเพลงดนตรีที่เร็วและเร้าใจมีการเต้นที่หน้าเวทีร่วมด้วยเป็นหมอลำซ่ง ซึ่งเป็น ที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น แต่ส่วนใหญ่ก่อนที่จะดูหมอลำเด็กมักจะดื่มเหล้ากันมาก่อนเพื่อเพิ่มดริกรความคึกคะนอง

3. ตีไก่ชนไก่

การเลี้ยงไก่ชน เป็นกิจกรรมอีกประเภทที่พบได้ในชุมชนของอีสานเกือบทุกแห่ง ที่หมู่บ้านขนาดเล็กก็เป็นชุมชนอีกแห่งที่พบว่าเลี้ยงไก่ชนกันมากแม่เด็กคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า “ที่บ้านเลี้ยงไก่ชนไว้เยอะ แดงเห็นทุกวันก็ชอบ พอเลิกเรียนมาก็ฝึกให้ไก่ เสาร์-อาทิตย์ต้นมาถ้าไม่ไปนาก็ดูแล ว่าง ๆ ก็เอามาชนปะลองกับไก่เพื่อน ถึงเทศกาลเอาไก่ไปชนลงเงินกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ไปเชียร์กัน” แม่เด็กบอกว่า “เด็กมันใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ดีกว่ามั่วสุมกินเหล้าเมายา เขาดูแลไก่ดีเอาผ้าชุบน้ำเช็ดลูกคาลาอยู่นั้นแหละถ้าไก่เจ็บเขาจะประคบประหงมอย่างดี” เด็กและเยาวชนเองก็บอกว่า “ว่าง ๆ บางวันจะเอาไก่มาชนกันเล่นชอบดูไก่ชน บางครั้งถ้ามีผู้ใหญ่ดูด้วยก็จะลงเงินครั้งละ50-100บาท” บางครอบครัวการเลี้ยงไก่ชนของเด็กเป็นเพราะเหงาและสนุกตามเพื่อนเวลาเอาไปชนกัน เชียร์สนุกแต่ก่อให้เกิดการะกับแม่ตัวอย่างเช่นวันหนึ่งคอมโดนแม่ตำเรื่องไก่เพราะคอมจับไก่ซ่งไว้ในส้อมแล้วเอาไปตากแดดไม่มีน้ำให้ไก่กิน คอมเคยบอกว่า “ถ้ามีอะไรทำน่าสนใจก็จะดื่มไก่”

ที่หมู่บ้านขนาดกลางก็เป็นอีกแห่งที่เด็กๆชอบชนไก่และจะเอาไก่ของตนซ่อมแซม สิทท์บอกเพื่อน “ภู่ว่าจะเอาไปตีกับไก่อีกม่อน” สิทท์เอาไก่ไปตีกับไก่อี้น้ำลง แต่มันไม่ดีเพราะไก่อีกตัวตัวเล็กกว่ามาก น้ำลง จึงเอาไก่อีกตัวชื้อบักหว่าลงมาตีด้วยไก่อี้นั้น3ยกจากนั้นสิทท์จึงอุ้มไก่ออกไปเพราะไก่แตกเลือดอาบ จึงอุ้มกลับไปล้างทำแผลให้

จากวิถีประจำวันของคนในสังคมและครอบครัวเห็นการใช้ความรุนแรง ความเจ็บปวดเป็นสิ่งปกติและสนุกในการเล่นการพนัน

4. ตำนานความรุนแรง

เด็กและเยาวชนในชุมชนส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาความรุนแรงกันเองแต่จะมีความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างหมู่บ้าน

- ธรรมชาติเรื่องทะเลาะกันในหมู่บ้านจะไม่รุนแรงเกิดจากความเห็นไม่ตรงกันเท่านั้นแต่ถ้าต่างหมู่บ้านจะแรงกว่า ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านแห่งหนึ่งเล่าให้ฟังว่า “เมื่อ3ปีก่อนทางอำเภอจัดงานกีฬาประจำอำเภอทุกปีเอนักกีฬาทั้งตำบลมาแข่งขันกัน กีฬาแพ้คนไม่แพ้มีเรื่องกันทุกปี” การเกิด มีคู่อริต่างหมู่บ้านเกิดขึ้นเดี๋ยวยกหนึ่งเล่าว่า “พอวันหนึ่งผมกับเพื่อนกินเหล้าขาวมาไปพบคู่อริเข้า ถามเพื่อนว่า มึงกับกู 2 คนจะ จัดมันไหม พอไปถึงมันมี10คน แต่ก็ไม่ถอยนะ1:10”

- เด็กและเยาวชนตีกันเพราะศักดิ์ศรีและอวดเก่ง “พวก...เข้ามาชี้รดกวนก็เลยพากันไปรวมที่ตู้โทรศัพท์เพื่อศักดิ์ศรี”

- มองหน้ากันไม่กินเส้นของตุ้ม (บ้านขนาดเล็ก) กับเอ็ม (บ้านขนาดใหญ่ข้างเคียง)

- แซมที่หมู่บ้านขนาดกลางเล่าให้ฟังว่าเคยยกพวกไปตีวัยรุ่นที่หมู่บ้านข้างเคียงในงานกฐินมีหมอลำไปรุมตีเขา1ต่อ10ทำให้เกิดเป็นคู่อริกันกับบ้านข้างเคียง

- หมู่บ้านเก่าแก่มีตำนานความรุนแรงกับหลายหมู่บ้านอาทิ การตีกันกับหมู่บ้านข้างเคียง พวกชาวบ้านที่ไม่รู้อะไรก็โดนทำร้ายร่างกาย จนปัจจุบัน สองหมู่บ้านเลยไม่ถูกกัน ต่อมาตีกันระหว่างอีกสองหมู่บ้านรอบๆ เกิดจากการแย่งแฟนกัน และมีการลอบดักตีผิดคนในงานหมอลำ จากนั้นบ้านนี้กับหมู่บ้านข้างเคียงจึงไม่ถูกกันจนปัจจุบัน ระหว่างหมู่บ้านขนาดกลางกับบ้านเก่าแก่แห่งนี้ มีปัญหาแต่ไม่รุนแรงมาก ระหว่างหมู่บ้านรอบ ๆ กับบ้านนี้ ในอดีตเป็นช่วงสงครามก็มีความขัดแย้งกัน หัวแตก โดยไม่ทราบสาเหตุ ทำให้บ้านรอบ ๆ จะไม่เข้ามาเที่ยวหมู่บ้านนี้ เช่นเดียวกับวัยรุ่นบ้านนี้ เวลาผ่านบ้านรอบๆจะต้องระวังตัว ส่วนหมู่บ้านเก่าแก่กับหมู่บ้านนี้ อดีตเคยผิดใจกัน ปัจจุบัน ไม่ผิดใจกันแล้ว แต่จากการพูดคุยกับวัยรุ่นบ้านนี้(นักวิจัยได้พูดคุยขณะนั่งรอรถเข้าหมู่บ้าน) วัยรุ่นบ้านนี้บอกว่าเด็กบ้านเก่าแก่นี้ ชอบอวด เก่ง วัยรุ่นบ้านนี้บอกว่า “จะจัดการวัยรุ่นบ้านเก่าแก่คนหนึ่งอยู่” ซึ่งในปัจจุบันมีเด็กของบ้านเก่าแก่คนหนึ่งเดินผ่านหมู่บ้านอื่นไม่ได้กลัวถูกดักทำร้าย เพราะ มีคู่อริหลายบ้าน

พบว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาจากกลุ่มวัยรุ่นต่างหมู่บ้านกันโดยที่ผู้ใหญ่จะมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่จะเข้ามาไกล่เกลี่ยเพื่อมิให้เกิดการรุกรานมากขึ้น โดยทั่วไปความรุนแรงเกิดขึ้นจากความรู้สึกว่าถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรีของตนเอง ของหมู่บ้าน เลียนแบบจากรุ่นสู่รุ่น

5. ความหมายความรุนแรงในวัยรุ่น

เด็กและเยาวชนให้ความหมายความรุนแรงว่า การทำร้ายร่างกายกัน ตีกัน ตบกัน ปล้นเอาเงิน ฆ่ากันตาย ยิงกัน แย่งแฟนกันแบ่งประเภทความรุนแรงได้ 2 ประเภทคือ

1. ทางร่างกายที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บ เจ็บปวด เช่น พ่อแม่ตีกัน พี่น้องตีกัน พ่อแม่ตีลูก ซึ่งเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ประจำในครอบครัวและชุมชน นอกจากนั้นจะเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธมีด ปืนฆ่ากันตายได้

2. ทางวาจา เช่น การด่ากัน ทะเลาะวิวาทกัน

สาเหตุความรุนแรงตามการรับรู้ของวัยรุ่น ตามการรับรู้ของคนในชุมชนพบว่า

1. อารมณ์ของวัยรุ่นเอง เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่เปลี่ยนแปลง เป็นวัยที่คิดคะนองอารมณ์ร้อน คิดว่าตัวเองใหญ่ จิวกันง่าย

2. สถานการณ์พาไปกินเหล้าเมาไม่พอใจกันมาก่อน เห็นหน้าก็หมั่นไส้กัน ก็พาลมีเรื่องกันส่วนใหญ่ที่รุนแรงมักพบในงานหมอลำ

3. ครอบครัวมีส่วนบ้าง พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก แม่เอาใจแต่พ่อเลี้ยงไม่ค่อยเอาใจใส่ลูก บางรายพ่อแม่เข้าข้างลูกมากไปทำให้เสียเด็ก

4. การคบเพื่อน ชอบเลียนแบบกัน จากแบบสำรวจพบว่าเมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นวัยรุ่นส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลในระดับพอสมควรจำนวนมากกว่าครึ่ง (50.0 %) โดยบุคคลที่วัยรุ่นบอกกล่าวให้รู้ส่วนใหญ่เป็นเพื่อนดังเช่นการเห็นการยกพวกตีกันระหว่างหมู่บ้านเด็กจำนวน 155 คน (55.2%) รองลงมาบอกรุ่นพี่ จำนวน 95 คน (33.8%) ซึ่งทำให้เกิดแนวโน้มของความรุนแรงมากขึ้นเมื่อมีการรวมตัวกันของวัยรุ่น

พ่อแม่ผู้ปกครองให้ความหมายของความรุนแรง ว่าความรุนแรงเป็นการใช้กำลังทำให้เกิดบาดเจ็บการทะเลาะวิวาทพบได้ทั้งผู้ใหญ่และวัยรุ่น แบ่งประเภทความรุนแรง เป็น 2 ประเภท

1. ทางร่างกาย การชกต่อยพบมากในหมู่บ้านวัยรุ่น

2. ทางคำพูด เหม็นหน้าไม่ชอบกันก็ด่ากัน ใช้คำพูดหยาบคายพบบ่อยในกลุ่มวัยรุ่น

พ่อแม่ผู้ปกครองทั้ง 6 ชุมชนให้ความเห็นตรงกันว่าเด็กๆ ในชุมชนของตนเองไม่ค่อยก่อปัญหาความรุนแรงให้หนักใจ เพราะวัยรุ่นๆ ใหญ่ที่ชอบมีเรื่องตอนนี้ไปทำงานต่างจังหวัด หรือแต่งงานมีครอบครัวต้องทำงานกัน ส่วนวัยรุ่นที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่เรียนหนังสือ และช่วยเหลืองานบ้างและระยะนี้ก็ไม่มีเหตุความรุนแรง จะมีก็แต่กินเหล้าเมา เอะอะโวยวาย ขัดรดซึ่งกันเป็นที่รำคาญของชาวบ้าน

5.9 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของอีสาน: ปัจจัยเอื้อและป้องกัน

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เอื้อทำให้เกิดความรุนแรง ได้แก่

1.1 ระบบโครงสร้างของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง และอ่อนแอลง

ครอบครัวต้องดิ้นรนด้านเศรษฐกิจมากขึ้น หลายครอบครัวต้องออกไปหางานทำนอกชุมชนความสัมพันธ์ภายในครอบครัวห่างเหินกัน ลักษณะของครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง บางครอบครัวทิ้งให้เด็กอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายหรืออยู่กับตามลำพังขาดผู้อบรมดูแลใกล้ชิดขาดที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา

1.2 วิถีชีวิตของชุมชน

เด็กเรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างจากผู้ใหญ่และวิถีชีวิตภายในชุมชนเองตั้งแต่เล็กและซึมซับมาโดยไม่รู้ตัวเช่นการกินเหล้า การเล่นเกมพนัน การรวมตัวของกลุ่มญาติตามเทศกาล มักมีการฉลอง เลี้ยงเหล้าจนเป็นเหมือนชีวิตปกติของสังคม เมื่อไปทำงานหาเงินมาได้พบหน้าเพื่อนฝูงญาติพี่น้องจึงฉลองกันด้วยงานเลี้ยงเล็ก ๆ ในครอบครัว ซึ่งมีเหล้าร่วมด้วย เด็กและเยาวชนจึงเห็นตัวอย่าง และบางครั้งเข้าร่วมดื่มด้วย การเห็นและเคยชินกับสภาพความรุนแรงและความเจ็บปวดเช่นการเลี้ยงไก่ชนและการชนไก่

1.3 พื้นฐานประเพณีวัฒนธรรมของชาวอีสานดั้งเดิม

จากพื้นฐานวัฒนธรรมของชาวอีสานโดยทั่วไปชอบสนุกเป็นดั้งเดิม การมีประเพณีทุกอย่างมักต้องฉลองด้วยการละเล่นหมอลำ กลายเป็นตัวกระตุ้น พลังความศรัทธาของวัยรุ่นประกอบกับการดื่มเหล้าที่เป็นวิถีชีวิตปกติในชุมชนทำให้เด็กและเยาวชนขาดสติและขาดความยับยั้งชั่งใจเมื่อมีการกระทบกระทั่งและทำร้ายกันรุนแรงเกิดขึ้นได้ง่าย

1.4 ระบบโครงสร้างของชุมชนขาดความเข้มแข็ง

โครงสร้างของชุมชนและสังคมขาดความเข้มแข็งและขาดการเอาใจจริงเอาใจเช่นเด็กสามารถซื้อเหล้าจากร้านค้าได้โดยบางที่ซื้อให้ผู้ใหญ่ บางที่ซื้อมาดื่มกันเอง ซึ่งพบว่าการดื่มเหล้าเป็นสาเหตุสำคัญของความรุนแรงซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่ควบคุมของชุมชน ไม่มีการควบคุมการดื่มการซื้อการขาย จึงเกิดความรุนแรงขึ้นเสมอ แม้ว่าจะมีผู้ปกครองและผู้นำบางส่วนพยายามแก้ไข แต่ยังพบว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาตามเหตุการณ์ ยังไม่สร้างระบบการจัดการและป้องกันอย่างชัดเจน ชุมชนไม่มีพื้นที่สำหรับเด็กและเยาวชนที่เป็นสัดส่วนชัดเจนในการเล่นกีฬาหรือมีกิจกรรมการรวมตัวเพื่อเล่นกีฬาจึงมักมีเพียงที่โรงเรียนเท่านั้น

2. มิตินทางสังคมและวัฒนธรรมที่ป้องกันการเกิดความรุนแรง

วัยรุ่นส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สงบ เดิมโต เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของร่างกาย อารมณ์ สิ่งแวดล้อมที่ติดมา อยู่ในกรอบของสังคม ความรุนแรงมีเกิดขึ้นนานๆครั้ง พฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่นเกิดขึ้นในเด็กกลุ่มเล็ก ๆ เมื่อเกิดขึ้นบางส่วนหายไปเพราะพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ผู้นำในครอบครัวเข้ามาจัดการ

การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน จากการสอบถามพูดคุยกับทั้งตัวเด็กและผู้ปกครอง ในชุมชนนี้ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นมาอย่างเป็นทางการ แต่ก็จะมีกิจกรรมที่พวกเขาเด็ก ๆ มีส่วนร่วม คือ การแข่งขันกีฬาโดยจะเป็นตัวแทนของชุมชนไปแข่งกับชุมชนอื่นในช่วงมีการจัดงานขึ้น และจากที่ได้พบเห็นเด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ชาวบ้านจัดขึ้น เช่น ไปเวียนเทียน ทำบุญตักบาตรที่วัด เป็นต้น เวลาในหมู่บ้านมีงานบุญที่เป็นของคนในหมู่บ้าน เช่น งานแต่งงาน งานบวช ถ้าเขาเป็นเจ้าภาพหรืองานนั้นเป็นของญาติ เขาจะชวนเพื่อนของเขามาช่วยงาน หรือถ้าเป็นงานที่ไม่ใช่เพื่อนหรือญาติหากมีโอกาสติดตามผู้ปกครองของเขาไป เขาก็จะช่วยเช่นกัน งานที่เขาช่วยทำก็จะมี ผู้หญิงก็จะล้างถ้วยชาม เสริฟอาหารให้แขกที่มาร่วมงาน ผู้ชายก็สับหมู-เนื้อไว้ทำอาหาร

ปัจจัยที่ป้องกันในวัยรุ่นนอกเหนือจากความเข้มแข็งในตัวเด็กที่มีอยู่และการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นในการเรียนรู้ที่จะปกป้องตนเองแล้ว ยังมีสิ่งปกป้องจากพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมได้แก่

2.1 ระบบโครงสร้างของครอบครัว

การที่คนในชุมชนส่วนใหญ่อยู่กันอย่างเครือญาติและส่วนใหญ่ก็เป็นญาติกัน ทั้งหมู่บ้าน เมื่อถูกใครมีพฤติกรรมเสี่ยงจะแจ้งให้พ่อแม่รู้และช่วยกันแก้ไขในเครือญาติเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่ครอบครัวไม่รับฟังจะได้รับการแก้ไขซ้ำ

สำหรับตัวของเด็กและเยาวชนเอง เมื่อเขามีปัญหาอะไรก็ตามที่คิดว่าตัวเองสามารถแก้ไขได้เขาจะไม่ปรึกษากับผู้ปกครอง เขาจะแก้ไขเองหรือไม่ก็จะปรึกษากับเพื่อน ในบางครอบครัวเขาบอกว่าสามารถปรึกษาได้ทุกอย่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนิทสนมของคนในครอบครัว และเด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ นั่น เขาจะได้คุยกับญาติของเขามากกว่าพ่อแม่ ทำให้สนิทกับญาติมากกว่าและจากที่เขาได้คุยกันบ่อย ๆ เขาจะปรึกษากับญาติเขามากกว่าที่จะปรึกษากับพ่อแม่แท้ ๆ ของเขา

จากข้อมูลการสำรวจเด็กโดยทั่วไปพบว่า เวลาที่มีเรื่องทุกข์ใจส่วนใหญ่ปรึกษาพ่อแม่เป็นบางครั้งจำนวน 112 คน (39.8%) ปรึกษาเพื่อนจำนวน 131 คน (46.6%) และปรึกษารุ่นพี่จำนวน 145 คน (51.6%) ในกรณีที่ปรึกษาทุกครั้ง ได้แก่ปรึกษาพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นลำดับแรกจำนวน 118 คน (42.0%) รองลงมาเป็นปรึกษาเพื่อนจำนวน 24 คน (8.5%) และรุ่นพี่จำนวน 16 คน (5.6%) โดยคำตอบเมื่อทุกข์ใจบุคคลที่วัยรุ่นตอบว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ทุกครั้งสูงสุดคือพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวน 118 คน (42.0%)

2.2 วิถีชีวิตของวัยรุ่นในชุมชน

การมีเพื่อนเป็นดังญาติด้านทานทางสุขภาพจิต เด็กทั้งหมู่บ้านเป็นเพื่อนกันรู้จักกัน เรียนรู้การดูแลและให้อภัยกันเด็กมีกลุ่มเพื่อน เพื่อนคือ เมา ติดตามตลอด มีเพื่อนแล้วดี ไม่เหงา “ประโยชน์ที่ได้จากการอยู่กับเพื่อนและการรวมกลุ่ม ทำให้วัยรุ่นได้ออกกำลังกาย และได้เล่นกับ

เพื่อนและได้พูดคุยกันกับเพื่อนทำให้มีความสุข มีเรื่องอะไรก็ได้พูดคุยกันบางที่เพื่อนก็จะเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาให้ มีเรื่องกับใครก็เล่าให้เพื่อนฟังได้อย่างน้อยก็อุ่นใจมีเพื่อนอยู่ด้วยอาจจะช่วยเราได้หรือช่วยไม่ได้ก็ตาม”

2.3 พื้นฐานประเพณีวัฒนธรรมของชาวอีสานดั้งเดิม

มีประเพณีคุ้มโฮมของชาวอีสานอันจะเห็นชัดเจนเมื่อมีพิธีกรรม ในพื้นที่ดูแลกันรู้จักกัน เช่น การรวมตัวกันในการทำบุญ

2.4 ระบบโครงสร้างของชุมชน

ชุมชนมีแหล่งทำกิน มีผู้นำที่ตระหนักรู้ปัญหาาร่วมกันแก้ไข เช่น มีการจัดตั้งตำรวจบ้าน จากกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นนักเลง โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญให้เด็กได้เรียนรู้วิชาการ ชีวิตและสังคม ในหมู่บ้านที่มีครูคอยดูแลพบว่าเด็กได้มีการสร้างสรรค์และแสดงออกสมวัย ในด้านการกีฬาดนตรี และการประดิษฐ์เด็กดีมักมีผลงานจากโรงเรียนมาอวดพ่อแม่ และเด็กได้รับความชื่นชมจากครอบครัวและญาติเสมอ

5.10 ชุมชน กับการจัดการกับความรุนแรง

1. การจัดการสาเหตุสิ่งแวดล้อม

- เมื่อรู้ว่ามีงานหมอลำ วัยรุ่นจะติดกัน ในหลายหมู่บ้านจะให้มาจัดตอนกลางวันแทน เพราะกลางวันส่วนใหญ่เด็กไปเรียนหนังสือมีแต่ผู้ใหญ่ดู ถ้ามีปัญหาเห็นตัวจัดการแก้ไขทัน คนที่อยากมีเรื่องกลางวันเห็นตัวง่ายจะได้ขาย หรือบางหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านก็ไม่จ้างหมอลำมาเล่นเพื่อตัดปัญหาไปเลย

- ถ้ามีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกพ่อแม่ทั้ง2ฝ่ายมาพูดคุยส่วนใหญ่เรื่องจะไม่ถึงตำรวจตกลงกันเสร็จที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน “แต่ถ้าจะให้แก้ที่สาเหตุคงยากแต่ถ้าจะให้พ่อทำนะพ่อก็จะให้จัดเป็นเวทีมวยใครผิดใจกันไม่ชอบหน้ากันเอาขึ้นเวทีไปเลย”

- ให้เวลาเป็นการแก้ปัญหาในชุมชน ผู้ใหญ่ในชุมชนบอกว่า “เมื่อก่อนก็มีเรื่องทะเลาะวิวาทกันอยู่ แต่ไอ้ตัวดีๆ ไม่เกรงกลัวใครกินเหล้าเมาหาเรื่องเขาไปทั่วตอนนี้ไม่อยู่มันได้ลูกได้เมียไปทำงานที่อื่นแล้ว”

- จากการสัมภาษณ์บางหมู่บ้านก็ยังไม่มียุทธศาสตร์แต่จะมีการป้องกันบ้างเช่น ในช่วงมีหมอลำโดยในหมู่บ้านจะให้ อปท. มาช่วยดูแลและบางที่ก็จ้างตำรวจหรือ สท. มาดูแล และหลายคนมองว่า “มันไม่ใช่ลูกหลานของตัวเอง ลูกหลานใครก็รับผิดชอบไปเอง”

- รื้อและเปลี่ยนแปลงแหล่งมั่วสุม เช่น ย้ายม้าหินอ่อนหน้าร้านสะดวกซื้อออก ชาวบ้านช่วยกันรื้อออกเพราะวัยรุ่นมารวมตัวกันดื่มเหล้า ส่งเสียงดังหนวกหู

2. การตั้งตำรวจบ้าน

สำหรับบ้านใหญ่แห่งหนึ่งผู้ใหญ่มานให้ข้อมูลว่า “เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีเด็กและเยาวชนติดกัน เพราะมีป้อมตำรวจอยู่และเด็กและเยาวชนเองก็ไม่ค่อยมีเขาไปทำงานที่กรุงเทพกันหมด ส่วนมากจะมีเรื่องตอ้งงานบุญมีหมอลำชิง นอกจากนั้นก็เป็นเด็กที่อื่นมาหาเรื่อง”

พ่อแม่หลายรายบอกว่าแก้ปัญหายากถ้าจะไม่ให้ลูกกินเหล้าแต่ถ้าไม่ใช่เทศกาลมีหมอลำ เหตุการณ์จะไม่รุนแรง มีแม่รายหนึ่งที่พ่อต้องไปทำงานต่างประเทศบอกว่า “ถ้ามีงานหมอลำแม่จะไปกับลูกด้วย อยู่บ้านนอนไม่หลับ ไปไหนไปด้วยแม่จะออกไปเดินหน้าเวทีด้วยเพื่อกันลูกไม่ให้มีเรื่อง”

ในการทำกลุ่มสนทนาพ่อแม่ที่ลูกเกรในสายตาเพื่อนบ้านยังต้องการความรู้ความเข้าใจ
ลึกซึ้งขึ้น โดยเฉพาะการดูแลลูกชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง ปัจจุบันแม้ว่าโรงเรียนครหลายคนมีความไว

ในการจัดการกับปัญหา พ่อแม่จะรู้ปัญหาลูกเมื่อครูเชิญไปพบในขณะที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว บางครั้งเด็กจัดการไม่ให้หนังสือเชิญถึงมือผู้ปกครอง การดูแลลูกของพ่อแม่ไม่ได้ช่วยให้ลูกบางคนเปลี่ยนแปลง พ่อแม่บางคนก็อายที่จะไปพบครู จากการทะเลาะวิวาทกันเล็กน้อยมีโอกาสรุนแรงถึงชีวิตได้เสมอตราบดีที่ยังมีปัจจัยคอยเสริมและชุมชนยังมองว่าเป็นปัญหาเล็กน้อยและการแก้ไขของ ครอบครัวและสังคมยังไม่เข้มแข็งพอ

6. อภิปรายผล

ความรุนแรงบนเส้นทางชีวิตของวัยรุ่น พิจารณาได้จากปัจจัยเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม โดยโครงสร้างของครอบครัวและชุมชนมีผลกระทบกับเด็กจนถึงวัยรุ่นใหญ่

มองได้จากการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของวัยรุ่น เริ่มจากวัยเด็กซึ่งมีพัฒนาการจากแรงกระตุ้นทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศ กระตุ้นให้ร่างกายต้องการการแสดงออก โดยเฉพาะทางเพศ วัยรุ่นชายมีร่างกายที่แข็งแรง พลังเริ่มเหลือเพื่อจึงต้องแสดงออก การพัฒนาการของร่างกาย เมื่อรวมเข้ากับการเลี้ยงดู วัฒนธรรมที่หล่อหลอมในบริบทของสังคม ส่งผลให้วัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่แตกต่าง ตามที่สังคมมองเด็กที่มีบุคลิกเกร มีพฤติกรรมบางอย่างไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคม

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรงตามธรรมชาติ เด็กปกติที่อยู่ในครอบครัวสงบสุขจะระบายอารมณ์ออกมาในทางสร้างสรรค์หรือใช้กำลังให้เกิดประโยชน์ แต่เด็กที่อยู่ในครอบครัวยุ่งเหยิงไม่สงบสุขมีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ไม่ดีมีแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมจะถูกกระตุ้นให้เกิดความโกรธเรื่อๆประกอบกับในสังคมมีตัวอย่างความรุนแรงก้าวร้าวและการทำลายให้เห็นบ่อยเมื่อวัยรุ่นมีภาวะความตึงเครียดภายในที่ไม่สามารถแสดงออกในทางที่เหมาะสมได้จึงแสดงความก้าวร้าวรุนแรงและหันหาสิ่งเสพติดหรือสุราซึ่งเป็นตัวกระตุ้นความก้าวร้าวยิ่งขึ้นในช่วงอายุนี้นี้เด็กจะเกี่ยวพันกับการทำผิดกฎหมายได้บ่อยและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่ออันตรายทั้งตัวเองและผู้อื่น เช่นการจี้จักรยาน โจร โพน การร่วมกันทำผิดกฎหมาย การกระทำความผิดทางเพศ ตลอดจนข่มขู่ทำร้ายผู้อื่น (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2534) ครอบครัวต้องคอยประทับประคองให้เด็กเดินตามระเบียบกฎเกณฑ์ วัฒนธรรมที่ดีงาม เด็กและเยาวชนต้องการการยอมรับ ต้องการเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่ร่างกายยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ ความคิดเริ่มเลียนแบบผู้ใหญ่ แต่ยังไม่สามารถเข้าใจชีวิตที่ถ่องแท้ ความคิดยังไม่สมบูรณ์ ความรอบคอบ ความรับผิดชอบยังไม่เต็มที่

เด็กที่อยู่ในครอบครัวไม่สมบูรณ์ ครอบครัวแตกแยก และเนื่องจากอาชีพ เศรษฐกิจ พ่อแม่ต้องหางานทำทำให้ห่างกับลูก หาเงินเพื่อให้ลูกได้เรียน ครอบครัวมีเงิน วัฒนธรรมทางวัตถุ

มากขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลงเรื่อยๆ เด็กหาที่พึ่งไม่ได้ ทั้งนี้การแยกจากและการสูญเสียมีผลต่อเด็กทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขึ้นอยู่กับคุณภาพของการได้รับการดูแลและมักชักนำเหตุการณ์ไม่ดีหลายอย่างตามมา เมื่อมีการหย่าร้างพ่อแม่จะซึมเศร้าและชี้แนะสั่งสอนเด็กน้อยลง เด็กอาจต้องเปลี่ยนไปเรียนโรงเรียนที่แย่กว่าเดิมหลังการหย่าร้างแม่ที่เลี้ยงลูกชายเองมักจะถูกลูกชายตำหนิโทษแม่ที่ทำให้เสียพ่อไป เด็กจะแสดงอาการผิดปกติต่อสังคมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน (อลิสาวัชรสินธุ, 2546) เมื่อมีการรวมตัวของกลุ่มเพื่อนตามวัย สามารถกระตุ้นให้เด็กตัดสินใจเรียนรู้สิ่งที่ผิดได้ ดังตัวอย่างรายกรณีที่ผ่านมา เพื่อนพาไป ประกอบกับเหตุการณ์ สถานการณ์ต่างๆ เอื้ออำนวย เช่น มีมอเตอร์ไซด์ พาหนะที่รวดเร็ว และโทรศัพท์มือถือที่ช่วยให้รวมกลุ่มหาเพื่อนได้เร็วขึ้น ทำให้เด็กกระทำความรุนแรงได้ง่าย

สำหรับแรงจูงใจ (Motive) ในการกระทำความรุนแรงนั้นขึ้นอยู่กับอายุ และบุคคลสถานการณ์ในขณะนั้นด้วย ในวัยรุ่นหรือคนหนุ่มสาวประมาณครึ่งหนึ่งของกรณีก้าวร้าวและทำร้ายผู้อื่นนั้น มีเหตุผลเนื่องมาจากต้องการความตื่นเต้น ประกอบกับมีเพื่อนร่วมกระทำด้วย ส่วนอีกครึ่งหนึ่งเป็นการกระทำที่มีการวางแผนล่วงหน้าแต่เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ กรณีอาชญากรรมส่วนใหญ่จะเปลี่ยนจากการแสวงหาความตื่นเต้นเป็นการวางแผนล่วงหน้า หรือต้องการให้เหยื่อถูกดูหมิ่นดูแคลน (Agnew, 1990) ในวัยรุ่นจะมีพฤติกรรมขัดแย้งระหว่างความเป็นอิสระและการพึ่งพิงเกิดขึ้นมากกว่าปกติและก่อนวัยอันสมควร อาจมีผลให้ตนเองเสี่ยงอันตรายและจากการที่เด็กมีประสบการณ์หลังเหตุการณ์คุกคามจิตใจอาจมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ (Self Esteem) ทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองลดลงหรือมีปัญหาในเรื่องขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (กวี สุวรรณกิจ, 2541) เด็กอายุ 12 ปีขึ้นไปจะรู้สำนึกในความผิดพร้อมทั้งดำเนินตนเองเมื่อได้ทำผิดจริยธรรมในเด็กที่เกรงกลัวว่าพัฒนาการทางด้านจริยธรรมจะด้อยกว่าเด็กทั่วไปโดยเด็กเกรงจะมีเหตุผลเกี่ยวกับการมีจริยธรรมและคุณธรรมของตนและไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมทั้งนี้ปฏิกิริยาระหว่างอุปนิสัยของเด็กกับสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อโตขึ้น(สมภพ เรื่องตระกูล, 2543) ในการศึกษาของ NYS การทำร้ายร่างกายส่วนใหญ่เป็นการแก้แค้นเพราะเคยถูกทำร้ายมาก่อน เพราะถูกขู่ หรือเพราะความโกรธในการต่อสู้ตามลำพังคนเดียว วัยรุ่นชายมักถูกขู่ให้โกรธ แต่ในการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่มมักเป็นไปเพราะต้องการช่วยเพื่อนหรือเพราะคนในกลุ่มเพื่อนเคยถูกทำร้ายมาก่อนและต้องการแก้แค้น การต่อสู้เป็นกลุ่มมักเริ่มจากเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การกระทบกระทั่งกันในบาร์หรือบนถนน และบานปลาย

7. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการสรุปขั้นตอนสู่ความรุนแรงซึ่งเป็นโอกาสเกิดความรุนแรงในวัยรุ่น มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ปัญหาจากวัยรุ่นและปัจจัยที่มีต่อวัยรุ่นโดยตรง

1.1 เด็กและผู้ปกครองควรได้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความต้องการทางเพศ การเรียนรู้การมีคู่ที่เหมาะสม การให้เกียรติเพศตรงข้าม รู้เท่าทันอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงงาน

1.2 การจัดการความเครียดทางอารมณ์ ฝึกสมาธิปัญญา การควบคุมอารมณ์ การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม ความรักศักดิ์ศรีที่ถูกต้อง

1.3 ความเครียดจากการเรียนไม่สำเร็จ ผู้ใหญ่ ครูต้องรับฟังเด็กมากขึ้น เรียนรู้ รับรู้ความต้องการของเด็ก การปรับหลักสูตรที่หลากหลายให้เป็นทางเลือกในการเรียนของเด็ก เด็กได้มีโอกาสสร้างสรรค์ตามวัย

1.4 ครอบครัวไม่สมบูรณ์ การรณรงค์อาชีพ ความพอเพียง สวัสดิการ เพื่อครอบครัวต้องดีนรณเพื่ออาชีพ การละเลยลูกวัยรุ่นจึงเกิดขึ้น รณรงค์ให้เกิดครอบครัวเข้มแข็ง ความผูกพัน สายใยแห่งความรัก ความยืดหยุ่นระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น สร้างครอบครัวเข้มแข็ง กลับคืนมา

2) ปัญหาอันเนื่องมาจากการแสดงออกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ลดการดื่ม การขายเหล้า กฎหมาย ควบคุมวัยรุ่นดื่ม พ่อแม่ต้องรับผิดชอบ ชุมชนมีระบบเฝ้าระวังร่วมกัน

2.2 เด็กและเยาวชนต้องการสร้างสรรค์ ปลดปล่อย พลังที่เหลือเฟือ ต้องมีการแสดงออกที่เหมาะสม งานกีฬาที่ปลอดการพนันและสิ่งเสพติด ลานแสดงออกทางศิลปะ ฝึกอาชีพ เตรียมความพร้อม ความเชื่อมั่นในทางที่ถูก เด็กควรได้รับการฝึกอาชีพจากครอบครัว ไม่ใช่เรียนจนไม่มีความสามารถในการทำอาชีพดั้งเดิมของชุมชน เช่น การจัดสวน การเลี้ยงไหม ควรมีการฝึกและสร้างรายได้ ประกวดความสามารถของวัยรุ่นด้านภูมิปัญญาดั้งเดิม

3) ปัญหาการเกิดคู่อริ

3.1 การลดคู่อริโดยการสร้างมิตรภาพจะช่วยป้องกันความรุนแรงได้ ควรมีกิจกรรม สัมพันธ์ ฟันฟูการผูกเสี่ยว การสร้างความเป็นเครือญาติระหว่างชุมชน น่าจะช่วยให้เกิดความเกื้อกูลและช่วยเหลือมากกว่าจะสร้างความรุนแรง

4) ปัญหาการถูกระงับทางอารมณ์

4.1 ฝึกการจัดการทางอารมณ์ที่เหมาะสม

4.2 ปรับสิ่งแวดล้อมที่สร้างสรรค์ในชุมชน โดยผู้ใหญ่ควรเป็นตัวอย่างที่ดี และช่วยเหลือให้มีการแสดงออกที่เหมาะสม

5) ปัญหาเมื่อเกิดการกระทำรุนแรงหรือมีแนวโน้มกระทำความรุนแรง

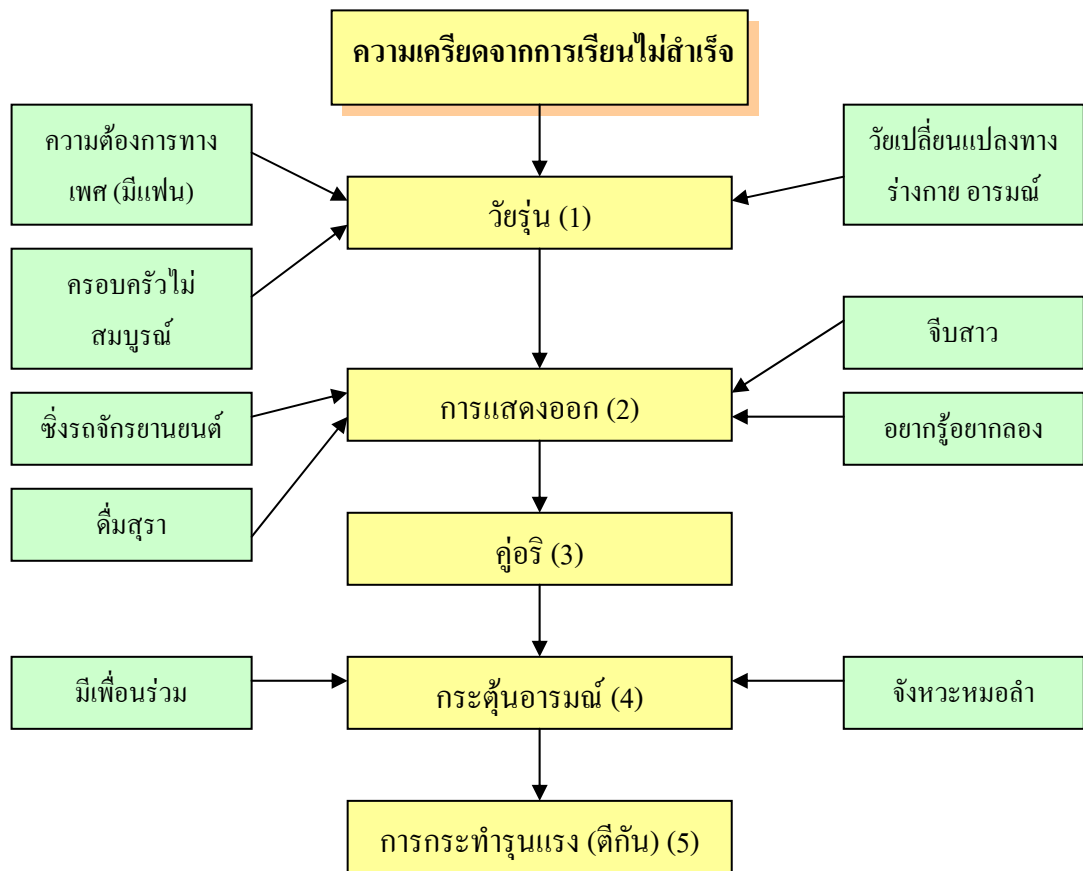
5.1 การเข้าควบคุมที่จับพละนเมื่อเด็กมีปัญหา ก่อนที่จะบานปลาย โดยมีทีมของชุมชนอันประกอบด้วย ครู ตำรวจ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และวัยรุ่นเอง

5.2 การอะลุ่มอล่วยในชุมชนในการใช้กฎบ้าน และกฎหมายควรมีคณะกรรมการชุมชนร่วมดูแลวัยรุ่น (เยาวชน) ด้วย

5.3 การแสดงหมอลำ กลายเป็นความเข้าใจที่ออกมาต่อแหลมการแสดงเด่นโป้ การรำที่สองแ่ง การส่อทางเพศ เป็นตัวกระตุ้นซึ่งเพิ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากจังหวะลำที่สุภาพเป็นจังหวะล่อแหลม และรุนแรง ควรต้องลดลงและควบคุมเนื้อหาให้เหมาะสมกับเด็กด้วย

จากการศึกษานี้เราสามารถเห็นต้นตอของการสร้างเอกลักษณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลิกที่พัฒนามาจากวัยรุ่นการปรับตัวต่อแรงกระตุ้นทางร่างกาย ปัญหาทางอารมณ์ที่ต้องฝึกการควบคุมตนเอง ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ระดับครอบครัวซึ่งต้องการครอบครัวที่มีความสามารถมากล่อมเกลา ทั้งนี้เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ขาดพ่อแม่ ในช่วงที่เด็กต้องการแม้จะมีผู้สูงอายุอยู่ด้วย การขาดพ่อหรือแม่มักจะมีความสามารถช่วยเหลือดูแลวัยรุ่นน้อยกว่าครอบครัวปกติ เมื่อวัยรุ่นพบกับสิ่งแวดล้อมของสังคม การคบเพื่อนที่บีบรัด การบีบคั้นจากระบบโรงเรียนที่ไม่ได้ช่วยส่งเสริมการแสดงออกที่เหมาะสม และช่วยเหลือเด็กที่มีผลการเรียนต่ำ ประวัติดินเรียน การจับกลุ่มที่ไม่สร้างสรรค์ การละเลยปัญหาเล็กน้อยจากสังคมจนดูเหมือนสนับสนุนให้คงอยู่ ปัจจัยด้านสถานการณ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่พฤติกรรมรุนแรง จากเด็กและเยาวชนที่กำลังค้นหาเอกลักษณ์ความเป็นตัวตน จากการเลียนแบบรุ่นพี่ การหาตัวตนจากเหตุการณ์การแค้น มาใช้เป็นความชอบธรรมทางสังคม จากนิสัยเกรแต่รักเพื่อน การกระตุ้นจากเสียงดนตรี แม้ว่าจะเป็นประเพณีสนุกสนาน เมื่อการรวมตัวบวกกับการดื่มเหล้าจึงทำให้เกิดปัญหาการทำร้ายกันได้ง่าย

ขั้นตอนสู่ความรุนแรง

ข้อเสนอแนะ

วิธีการจัดการ ในแต่ละจุดดังนี้

- (1) ความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
  - การเรียนปรับหลักสูตรหลากหลาย
  - การปรับครอบครัว สิ่ง Support
- (2) ลดการดื่มสุรา การขาดสุรา
  - ลานแสดงออกที่เหมาะสม
- (4) การจัดอารมณ์
  - ปรับสิ่งแวดล้อมที่สร้างสรรค์
- (5) การควบคุมที่จับพละน
  - กฎบ้าน-กฎหมาย การ Compromise
- (6) เปลี่ยนคู่อริเป็นมิตร กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

บรรณานุกรม

- กวี สุวรรณกิจ. (2541). **โรควิตกกังวลในเด็กและวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ : เมดิคัลมีเดีย.
- วันเพ็ญ บุญประกอบ .(2534). **จิตเวชศาสตร์เด็กและวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ ฯ : ชวนพิมพ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2549). มติชนรายสัปดาห์ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2549 ปีที่ 26 ฉบับที่ 1350.
- ประณมศิลป์ พันธุ์เขียน. (2546). **สาเหตุการกระทำผิดและการหลบหนีของเด็กและเยาวชนในสถาน
พินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน**. จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยพณิชยการรัฐประศาสน-
ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมภพ เรืองตระกูล. (2543). **โรคทางจิตเวชในเด็กและวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ ฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- อลิสตา วัชรสินธุ. (2546). **จิตเวชเด็ก**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Farrington DP. (1993). **Motivations for conduct disorder and delinquency**. Development and
Psychopathology 5: 225-241.
- NHSDA Report. (2002). **Youth violence and substance use: 2001 update**. National Household
Survey on Drug Abuse. Office of Applied Studies, Substance Abuse and Mental
Health Services Administration. Available at:
<http://www.DrugAbuseStatics.samhsa.gov>.